

ZIEN OF INBEELDEN?

Zien of Inbeelden?
Effecten van Expliciete Versus Impliciete Gewelddadige Televisienieuwsbeelden
op Emotie en Geheugen

Debby Vivian Stufken
d.v.stufken@student.utwente.nl
Universiteit Twente - Enschede

Psychologie
Drs. Ria Verleur
Dr. Ard Heuvelman

Voor dit onderzoek is verschil tussen expliciete versus impliciete gewelddadige televisienieuwsbeelden onderzocht in hun effect op emotie, geheugen en additioneel op waardering. Proefpersonen kregen een nieuwsuitzending te zien met daarin een drietal nieuwsitems. Het middelste item was het experimentele nieuwsitem over metrorellen in Amsterdam. Van dit item werd een expliciete versie of een impliciete versie aangeboden. De expliciete versie bevatte fysieke geweldplegingen. De impliciete versie bevatte niet de geweldplegingen zelf, maar de momenten er vlak voor of na en impliceerden zo dat er geweldplegingen hadden plaatsgevonden. Er bleken effecten te zijn voor expliciete versus impliciete gewelddadige televisienieuwsbeelden op emotie, gemeten met de SAM. De expliciete versie resulteerde in een negativering valence respons, grotere arousal en een verminderd gevoel van controle bij de kijker. Ook voor geheugen voor de gesproken tekst en details in de tekst werden effecten gevonden gemeten met de drie geheugenmaten free recall, cued recall en recognition. Met uitzondering van de free recall maat, heeft het onderzoek (bij benadering) aangetoond dat het geheugen voor de gesproken tekst beter is in de impliciete conditie en dat details significant beter werden onthouden in de impliciete conditie. De aanvullende analyses gaf voor waardering in de impliciete conditie positievere uitkomsten, persoonskenmerken leken geen invloed te hebben op de resultaten en ook algemene zaken werden beter onthouden in de impliciete conditie.

Het boek *Plaats Delict Amsterdam* bestaat uit politiefoto's van plaatsen delict waarbij alleen de gevolgen worden getoond van geweld ("Fotomuseum toont," 2007). De kijker kan zich op deze manier inbeelden wat er op die locatie heeft afgespeeld. Dergelijke impliciete beelden zijn mogelijk minder schadelijk voor de kijker dan gewelddadige beelden in de media die wel expliciet worden getoond. Impliciete beelden kunnen dan misschien als een goed alternatief fungeren. Een onderscheid tussen 'expliciet' en 'impliciet' is alleen niet gevonden voor gewelddadige media in de literatuur. Het lijkt erop dat er geen wetenschappelijke kennis bestaat over het specifieke domein van impliciete gewelddadige beelden. Middels dit onderzoek is daarom getracht mogelijke verschillen in effecten te vinden.

De samenleving zou geholpen kunnen zijn met reductie van gewelddadige beelden in de media vanwege de mogelijke negatieve uitwerkingen. Het zien van geweld kan namelijk volgens Gunter (1999) negatieve effecten hebben op zowel affect (emotie), cognitie (mentale activiteiten), en gedrag. Een aangetoond cognitief effect is dat geweld beter wordt onthouden (Lang, Dhillon, & Dong, 1995; Newhagen & Reeves, 1992; Newhagen, 1998; Price & Czilli, 1996). Dit heeft een negatieve invloed op kijkers (Berkowitz & Heimer, 1989; Rule, Taylor, & Dobbs, 1987). De gewelddadige televisiebeelden kunnen dan bij iemand een blijvend netwerk van associaties veroorzaken in het geheugen bestaande uit emoties relaterend aan geweld, meer agressieve ideeën, en de neiging tot het uitvoeren van agressieve daden (Gunter, 1999). Impliciete beelden zouden daarom uitkomst kunnen bieden om het expliciet tonen van geweld in de media te beperken.

De mogelijkheid bestaat dus dat expliciete en impliciete gewelddadige beelden een verschillende invloed hebben op emotie, geheugen, en gedrag. Hier moet rekening worden gehouden met een complexe interactie tussen emotie en geheugen (Christianson, 1992). Verschillende onderzoeken (Bradley, Greenwald, Petry, & Lang, 1992; Christianson, 1992; Lang et al., 1995; Reeves, Newhagen, Maibach, Basil, & Kurz, 1991; Thorson & Friedstad, 1989) geven namelijk aan dat emotie ontlokkende stimuli, zoals geweld, beter opgeslagen worden dan neutrale stimuli. Dit komt doordat de veroorzaakte fysiologische opwindings, een indicator van emotie, kan helpen het geheugen voor deze televisieberichten te verbeteren

(Bradley et al., 1992, Bradley & Lang 1994; Lang, 2000; Lang et al., 1995). Dit zou ook kunnen gelden voor expliciete beelden als deze meer emotie losmaken dan impliciete beelden. Omdat emotie en geheugen de innerlijke factoren zijn die van invloed kunnen zijn op gedrag, wordt in dit onderzoek op emotie en geheugen de aandacht gericht. Aanvullend lijkt vooral televisienieuws sterk van invloed te zijn op het geheugen (Newhagen, 1998; Newhagen & Reeves, 1992). In dit onderzoek wordt daarom onderzocht of er inderdaad verschillen bestaan tussen *expliciete* versus *impliciete gewelddadige televisienieuwsbeelden* in hun effect op emotie en geheugen.

Om dit te onderzoeken wordt een aantal onderwerpen behandeld. Om te beginnen wordt ingegaan op gewelddadig nieuws in het algemeen en de waargenomen effecten hiervan die in het verleden in onderzoeken zijn gevonden. Vervolgens wordt er een onderscheid gemaakt tussen expliciete en impliciete gewelddadige televisienieuwsbeelden en hun mogelijke effecten aan de hand van gerelateerd onderzoek. Dan zal worden gekeken naar expliciete en impliciete gewelddadige televisienieuwsbeelden en hun mogelijke effecten op emotie. Tot slot wordt er aangegeven hoe gewelddadig nieuws wordt verwerkt en onthouden en zal er gekeken worden naar de mogelijk verschillende effecten voor expliciete versus impliciete gewelddadige televisienieuwsbeelden op het geheugen. Deze bespreking zal leiden tot hypothesen met betrekking tot emotie en daarna geheugen.

Gewelddadig Nieuws op Televisie

In deze sectie wordt eerst ingegaan op het fenomeen geweld in televisienieuws. Er wordt gekeken naar de aanwezigheid van gewelddadig nieuws op televisie. Er wordt ook een overzicht gegeven van gevonden effecten op kijkers uit voorgaande onderzoeken. Dit alles zal resulteren in de eerste richtlijnen, de implicaties, voor het onderzoek.

Aanwezigheid Gewelddadig Televisienieuws

Om de aanwezigheid van geweld te bepalen is het noodzakelijk om eerst te behandelen wat wordt verstaan onder geweld in dit onderzoek. Er zijn vele soorten van geweld te bedenken die te zien zijn op televisie. Voorbeelden zijn verbaal geweld, wapengeweld, geweld tegen materie, oorlogsgeweld en fysiek geweld. In dit onderzoek wordt met geweld bedoeld: fysiek geweld gericht tegen anderen, tegen hun wil.

In Amerika is onderzoek gedaan naar de inhoud en invloed van televisie geweld. Lokaal televisienieuws is daar de voornaamste informatiebron waarin het publiek steeds meer actie in het lokale televisienieuws wenst. Hierdoor is misdaad een overheersend onderwerp in het lokale nieuws geworden. Hierin kan ook niet-gewelddadige misdaad als gewelddadig worden gebracht en als gewelddadig overkomen (Gilliam & Iyengar, 2000).

Een onderzoek van Cronstörn (1994) liet een stijging zien van het aantal items met gewelddadige inhoud in nieuwsuitzendingen in Zweden van 1979 tot 1993. Voor het gebruik van *gewelddadige beelden* werd groei waargenomen. Hier kwam bovendien naar voren dat beelden steeds explicieter werden afgebeeld. Ook stelde hij vast dat de consequenties van geweld vaker werden uitgezonden. Het tonen van lichamen en het laten zien van bloed van het slachtoffer zijn genoemde voorbeelden.

In Nederland vond juist een daling plaats van het aantal *dramatische beelden* in het nieuws. Deze daling in 2001 in vergelijking met 1995 kwam vooral bij de niet-commerciële omroep NOS vandaan (Hendriks Vettehen, Nuijten & Beentjes, 2005). Deze negatieve beelden tonen dan schokkende situaties met daarin leed of geweld (Newhagen & Reeves, 1992). Het gebruik van dramatische beelden, en dus ook gewelddadige beelden, was voor drie onderzochte omroepen evident. Wanneer in 2001 de mate van uitzending van dramatische beelden werd vergeleken voor de drie omroepen, loopt de mate van uitzending op voor respectievelijk NOS, RTL, en SBS. De reden dat de NOS minder dramatische beelden uitzendt kan wellicht verklaard worden door het feit dat het een publieke omroep is en geen commerciële omroep. Hierdoor hebben de kijkcijfers geen financiële gevolgen. De NOS heeft zodoende minder noodzaak om gewelddadig nieuws uit te zenden (Hendriks Vettehen et al., 2005).

Effecten Gewelddadig Televisienieuws

De effecten van gewelddadig televisienieuws op kijkers kunnen, zoals in de inleiding al gemeld, volgens Gunter (1999) ondergebracht worden in de categorieën affect, cognitie en gedrag. Op het affectieve niveau kan gewelddadig televisienieuws resulteren in emoties als droefheid en angst. Op het cognitieve niveau kan het nieuws beïnvloeden wat de kijkers denken, vinden en weten. Op het gedragsniveau kan zij gewelddadig imitatiegedrag en ook ordeverstoring veroorzaken. In een onderzoek van Anderson et al. (2003) werd bijvoorbeeld een stijging in agressieve emoties en gedachten waargenomen, evenals stijging van fysiek en verbaal geweld als gevolg van het kijken naar geweld. De drie genoemde categorieën affect, cognitie, en gedrag worden in deze sectie verder uitgediept om mogelijke negatieve effecten te achterhalen voor het zien van geweld.

Als het gaat om affect kan emotie opgeroepen worden met gewelddadig nieuws (Bushman & Russell, 1990). Volgens Johnston & Davey (1997) worden mensen ook meer geraakt door negatief nieuws als deze gerelateerd is aan persoonlijke ervaring. Emotie kan bestaan uit subjectieve ervaring, fysiologische veranderingen en gezichtsuitdrukking (Roediger, Capaldi, Paris, Polivy, & Herman, 1996). Om emotie aan te tonen wordt in dit onderzoek gebruik gemaakt van drie basisdimensies van emotie (Bradley & Lang, 1994; Russel & Mehrabian, 1974). Dit zijn *valence* (beoordeling van gevoel), *arousal* (gevoel van opwindings), en *dominance* (gevoel van controle). Negatieve beelden met een negatieve valence lieten in een experiment de hoogste *emotionele arousal* zien (Bucy & Bradley (2004). Er moet een onderscheid gemaakt worden tussen emotionele en *fysiologische arousal*. In *excitatie transfer* experimenten wordt doorgaans in een gewelddadige conditie een hoger fysiologisch arousal niveau bereikt dan in de niet gewelddadige conditie (Freedman, 1986). Met fysiologische arousal wordt de algemene activiteit in het lichaam bedoeld (Roediger et al., 1996). De ervaring van fysiologische arousal wordt dan aangeduid met emotionele arousal. Hierdoor kan weer een verminderd gevoel van controle of dominantie ervaren worden (Bucy & Bradley, 2004). Negatieve beelden zijn verbonden aan expliciete beelden omdat expliciete beelden negatiever zijn dan impliciete beelden doordat deze geweld bevatten. Expliciete beelden zijn daarom waarschijnlijk meer emotioneel arousing.

Over cognitie kan gezegd worden dat mediageweld gewelddadige cognities kan opwekken (Gunter, 1999). Geweld kan ideeën stimuleren over hoe zichzelf te gedragen (Lang, Bolls, Potter & Kawahara, 1999). Onbewust kunnen zij ook opdringende gedachten ontlokken zoals fantasieën, dromen en preoccupatie met geweld (Bandura, 2001). Negatief

nieuws, waaronder geweld, kan tevens iemands zorgen intensiveren (Johnston & Davey, 1997). De aanwezigheid van geweld in de werkelijke wereld werd dan ook eerder overschat door kijkers die intensief televisie kijken. In een populatie kan als gevolg een ‘mean world effect’ optreden, oftewel een sfeer van angst tegenover de wereld (Gerbner, Gross, Morgan, & Signorieli, 1980). Verder heeft negatief nieuws invloed op waar iemand over nadenkt, het over heeft, kennisvergroting en de meningsvorming (Gunter, 1999). Bijvoorbeeld als misdaad gewelddadig is, of als gewelddadig word gebracht heeft dit invloed op iemands houding tegenover misdaad (Gilliam & Iyengar, 2000). Ook is het geheugen voor mediageweld vaak beter (Lang et al., 1995; Newhagen & Reeves, 1992; Price & Czilli, 1996), en kan een negatieve weerslag hebben op de kijker (Berkowitz & Heimer, 1989; Gunter, 1999; Rule et al., 1987). Doorgaand kunnen *priming* (het activeren van bepaalde associaties in het geheugen) en *imitatie* resulteren in vijandige associatie en gedachten (Schachter & Singer, 1962). Participanten die bijvoorbeeld geprimed werden met een gewelddadige scène completeerden zinnen met meer vijandige woorden dan bij het kijken naar neutrale scènes (Jo & Berkowitz, 1994). Het is om deze redenen goed denkbaar dat het geheugen beter zal zijn voor expliciete gewelddadige televisienieuwsbeelden.

Veel studies met betrekking tot geweld geven aan dat er een verband bestaat tussen het kijken naar mediageweld en daaropvolgend agressief gedrag (Paik & Comstock, 1944). Ook de participanten in de gewelddadige conditie van excitatie transfer experimenten toonden meer agressie bij een volgende taak (Freedman, 1986). De hoeveelheid geweld dat iemand ziet kan een voorspellende factor zijn voor de agressie die hierna zal worden getoond (Huesmann, Lagerspetz, & Eron, 1984). De gewelddadige media kunnen agressief gedrag veroorzaken door imitatie en excitatie (Giles, 2003). Het imitatiegedrag van de kijker is beïnvloedbaar door de status van de agressor. De agressor wordt dan het gedragsvoorbeeld voor de kijker. Door excitatie kan door het kijken naar geweld meer adrenaline aangemaakt worden die tijdelijk aanwezig blijft. Dit residu van de adrenaline kan zo later alsnog van invloed zijn. Het maakt de kijker lichtgeraakter en kan agressief gedrag ontlokken. Doordat priming en imitatie kunnen resulteren in vijandige associaties en vijandige gedachten, kan dit iemands gedrag uiteindelijk negatief beïnvloeden (Schachter & Singer, 1962). Zowel Bower (1981) als Lang (1979) geven aanvullend de verklaring dat de associaties en gedachten gekoppeld zijn aan emotionele reacties en gedragsneigingen. De onbewuste herinneringen van mediageweld kunnen een priming effect hebben (Jo & Berkowitz, 1994) op de associatieve netwerken met betrekking tot agressie (Bushman, 1998). Huesmann (1986) voegt hier nog aan toe dat degene die agressieve beelden ziet zich agressieve scripts aanleert. Een dergelijk script kan later opgehaald worden uit het geheugen en dient dan als richtlijn voor gedrag. Situaties van conflict met anderen, zijn bijna gelijk aan de situaties die gezien zijn in de media. Nog een ander punt is dat er desensitisatie (gewenning) op kan treden door toedoen van herhaaldelijk kijken naar mediageweld. Dit geldt voor zowel televisie als het echte leven (Giles, 2003). Doorgaand kan een verminderd gevoel van controle zich manifesteren in agressief gedrag (Mauricio & Gormley, 2001).

Doordat priming en imitatie kunnen resulteren in vijandige associaties en vijandige gedachten, kan dit iemands gedrag uiteindelijk negatief beïnvloeden (Schachter & Singer, 1962). Zowel Bower (1981) als Lang (1979) geven aanvullend de verklaring dat de associaties en gedachten gekoppeld zijn aan emotionele reacties en gedragsneigingen. De onbewuste herinneringen van mediageweld kunnen een priming effect hebben (Jo & Berkowitz, 1994) op de associatieve netwerken met betrekking tot agressie (Bushman, 1998). Het geheugen heeft zijn weerslag op zowel de korte als lange termijn op diverse cognities (Bandura, 2001; Jo & Berkowitz, 1994; Johnston & Davey, 1997; Gunter, 1999). Ook

agressieve ideeën kunnen de andere gerelateerde gedachten primen (Berkowitz; 1984). Gewelddadige media kunnen namelijk de *associatieve netwerken* primen die gerelateerd zijn aan agressie (Bushman, 1998). Een associatief geheugennetwerk bestaat uit herinneringen die aan elkaar gerelateerd zijn. Deze gerelateerde herinneringen zijn met elkaar verbonden door *associatieve links*. Het is daarin mogelijk dat het actieve geheugen zorgt voor nieuwe associaties tussen oude en nieuwe mentale representaties (Lang, 2000).

Implicaties voor Onderzoek

Uit het bovenstaande blijkt dat er gekeken moet worden naar wat het effect is van gewelddadige televisienieuwsbeelden op emotie omdat emotie en geheugen met elkaar lijken te interacteren (Christianson, 1992). De veroorzaakte arousal kan zodoende het geheugen verbeteren. Omdat expliciete gewelddadige televisienieuwsbeelden negatiever zijn, bestaat de mogelijkheid dat zij daardoor meer emotioneel arousing zijn dan impliciete gewelddadige televisienieuwsbeelden.

Emotion-eliciting (emotie ontlokkende) stimuli worden misschien beter opgeslagen. Als dit klopt bestaat ook de mogelijkheid dat het geheugen beter zal zijn voor expliciete gewelddadige televisienieuwsbeelden. Het begrip geheugen wordt belicht aangezien mediageweld vaak beter wordt onthouden.

Naar gedrag zal in dit onderzoek niet gekeken worden. Omdat emotie en geheugen de causale factoren zijn van gedrag, richt dit onderzoek alleen de aandacht op deze (intrinsieke) factoren.

Intussen is ook gebleken dat het begrip geweld breed is. Omdat er verschillende soorten geweld bestaan, is er gekozen om dit onderzoek te beperken tot fysiek geweld gericht tegen anderen en tegen hun wil. Wat er precies wordt verstaan onder expliciete en impliciete gewelddadige televisienieuwsbeelden zal nu nader worden toegelicht.

Expliciete Versus Impliciete Gewelddadige Televisienieuwsbeelden

Allereerst zullen de definities van expliciete en impliciete gewelddadige televisienieuwsbeelden worden gegeven. Om alvast een idee te krijgen wat mogelijke verschillen zijn tussen expliciete en impliciete gewelddadige televisienieuwsbeelden zal nadien naar gerelateerd onderzoek worden gekeken. Dit wordt gedaan omdat over expliciet versus impliciete beelden nog niet zoveel bekend is. Op deze manier kan toch alvast een impressie gegeven worden van mogelijke effecten. Dit zal resulteren in de tweede set implicaties voor het onderzoek.

Expliciet Versus Impliciet

Als er gewelddadige nieuwsbeelden voorhanden zijn, zijn er verschillende beweegredenen te bedenken waarom omroepen gewelddadige beelden willen laten zien. Zo kan de omroep het als haar plicht zien de gewelddadige nieuwsbeelden te tonen. Het kan immers als het recht van de kijker worden beschouwd om te laten zien wat de werkelijke wereld is. De gewelddadige nieuwsbeelden kunnen ook worden gebruikt om een groter

sensatiegehalte te creëren. Op deze manier wordt geprobeerd het nieuws aantrekkelijker te maken voor de kijker en zo de concurrentie voor te blijven. Een beweegreden om gewelddadige nieuwsbeelden niet uit te zenden kan afwezigheid van beelden zijn. Maar een omroep kan ook van mening zijn dat gewelddadige nieuwsbeelden negatieve effecten hebben op kijkers en daarom besluiten minder of geen geweld te laten zien.

Als expliciete gewelddadige televisienieuwsbeelden wel worden uitgezonden wordt soms de gewelddadige daad expliciet getoond. Het is het oorspronkelijke materiaal zonder het gebruik van sensationele productietechnieken. De nieuwsbeelden zijn duidelijk in hun weergave en het is bovendien duidelijk wat er gebeurt. Omdat voor dit onderzoek geweld beperkt wordt tot fysiek geweld gericht tegen anderen en tegen hun wil, leidt dit tot de volgende definitie: “Expliciete gewelddadige televisienieuwsbeelden tonen het fysieke geweld tegen een ander, tegen hun wil in, op een duidelijke manier”. Doordat zij geweld bevatten zijn expliciete gewelddadige televisienieuwsbeelden waarschijnlijk sterk emotioneel arousing. Hieruit blijkt relevantie om de effecten van expliciete nieuwsbeelden in deze context te onderzoeken.

De impliciete gewelddadige televisienieuwsbeelden laten niet de gewelddadige daad zien, maar impliceren deze alleen. Hoewel zij geen geweld bevatten worden ook impliciete beelden gewelddadig genoemd omdat zij nog wel betrekking hebben op geweld. Ook deze betreffen het oorspronkelijke materiaal zonder het gebruik van sensationele technieken. Zij hebben een suggestief karakter dat nieuwe nieuwsbeelden en gedachten kan aanwakkeren bij de kijker. De aanloop naar het geweld, of alleen de sporen van het geweld, worden getoond. Het is in te denken wat er gaat gebeuren, gebeurt, of is gebeurd. Impliciete gewelddadige televisienieuwsbeelden kunnen als volgt worden gedefinieerd: “Impliciete gewelddadige televisienieuwsbeelden tonen het fysieke geweld tegen een ander niet, maar het is wel in te beelden dat het fysieke geweld tegen een ander tegen de wil zal plaatsvinden, plaatsvindt of heeft plaatsgevonden”. Deze beelden bevatten zodoende minder geweld dan expliciete gewelddadige televisiebeelden. Om deze redenen zijn impliciete gewelddadige televisienieuwsbeelden waarschijnlijk minder emotioneel arousing dan de expliciete gewelddadige televisienieuwsbeelden.

Gerelateerd Onderzoek

Er wordt nu naar benaderingen gekeken die een indicatie kunnen geven van de effecten van geweld. De aanleiding om dit onderwerp te bespreken is het ontbreken van directe literatuur betreffende de effecten van expliciete versus impliciete gewelddadige televisienieuwsbeelden.

Nieuws kan met verschillende benaderingen aan het publiek aangeboden worden. Het verschil ligt in het gebruik van camera en editing technieken. Deze technieken zijn vooral van toepassing op *sensationeel* vormgegeven nieuws, in tegenstelling tot *standaard* vormgegeven nieuws (Grabe, Zhou, & Barnett, 1998). Voor het gebruik van de meeste *sensationele technieken* vond in Nederland een stijging plaats (Hendriks Vettehen et al., 2005). Hendriks Vettehen et al. (2005) hebben deze onderverdeeld in vier categorieën. De eerste categorie is de *basic needs content* (inhoud dat de aandacht trekt) dat gebruik maakt van dramatisch onderwerp, beeld en geluid. De tweede categorie is *tabloid packaging* (sensationele vormgeving) waarbij technieken worden toegepast zoals duur van een shot, cameragebruik dat afkomstig lijkt van een ooggetuige, zoom in beweging, dramatisch editen en geluids- en

muziekeffecten. De derde categorie is *concreteness* (tastbaarheid) dat kan worden behaald met personalisatie en *laypersons speaking* (het laten spreken van betrokkenen). De laatste categorie is *proximity* (nabijheid) dat kan worden bereikt met het gebruik van close-ups (Hendriks Vettehen et al., 2005).

Standaard versus sensationeel vormgegeven nieuwsberichten kunnen worden vergeleken met impliciete en respectievelijk expliciete beelden. Standaard nieuws wordt vaak gelabeld als onpartijdig, onafhankelijk, objectief en concentreert zich op relevante informatie. Sensationeel nieuws wordt juist vaak ‘infotainment’ genoemd of wordt als triviaal gezien met juist de focus op het sensationele, het schandaal, de misdaad en het leed (Grabe, Zhou, Lang & Bolls, 2000). De aandacht ligt hier meer op geweld en leed net als expliciete beelden.

In de standaard benadering blijft nieuws neutraal en kan zich zo presenteren als ‘window of the world’ (Gunter, 1997). De lens van de camera kan dan worden gezien als het venster waardoor de wereld op de werkelijke manier bekeken wordt. Een sensationele benadering blijft meer arousing dan een standaard benadering (Grabe et al., 2000). Wat betreft emotie werd voor de sensationele nieuwsitems een hogere fysiologische arousal gemeten voor zowel arousing inhoud als sensationele vormgeving. Door de kijker zelf werd ook een groter gevoel van emotionele arousal waargenomen. Doordat de expliciete gewelddadige televisienieuwsbeelden een hogere mate van geweld bevatten zouden deze eveneens meer emotioneel arousing kunnen zijn.

Een vorm van sensationalisme dat in de buurt komt van impliciete beelden is *vividness* (levendigheid). Bij vivid materiaal zijn implicerende beelden toegevoegd, zoals bijvoorbeeld een symbool, om meer aandacht te trekken van de kijker. Nisbett en Ross (1980) definieerden informatie als vivid als deze emotioneel interessant is, concreet is en verbeelding opwekkend, en nabij is in een sensorische, tijdelijke of ruimtelijke manier. De effecten voor vividness zijn dat het bericht de aandacht trekt en deze aandacht vasthoudt, de verbeelding stimuleert, en dat het bericht beter verwerkt kan worden en onthouden. Maar toevoeging van vividness elementen kan ook afleiden van de informatie en daardoor een negatieve invloed hebben op het geheugen (Nisbett & Ross, 1980). Van alle onderzoek hierover zijn de resultaten volgens Cremadas (1996) niet eenduidig. Ondanks dat vividness niet als indicator kan dienen, dient vividness toch genoemd te worden vanwege de gelijkenis met impliciete beelden. De gelijkenis ligt in de stimulatie van de verbeelding. Het zou kunnen zijn dat impliciete beelden dezelfde effecten hebben als vividness. Alleen omdat impliciete beelden geen elementen toevoegt, maar bij het oorspronkelijke materiaal blijft, zouden deze vooral een positieve invloed kunnen hebben op het geheugen.

Een onderzoek van Boot (2000) over de relatie tussen *waardering* en herinnering van televisienieuws gaf verschil in effect voor een neutrale versus een emotionele versie van een nieuwsitem. De neutrale versie van een nieuwsitem liet een massagraf zien in een totaalshot. Verderop worden in de neutrale versie soldaten en tanks getoond. De emotionele versie toonde van het massagraf nog eens een close-up. Ook wordt een hysterisch huilend meisje getoond en een huilende vrouw met een klein kind. Het gedeelte waar soldaten en tanks waren te zien was ingekort en gedeeltelijk vervangen door een huilende vrouw, een kreuple man en de levenloze lichamen van slachtoffers. Beide versies toonden dus de gevolgen van geweld, maar in verschillende mate. Er was ook verschil in de manier van het laten zien van beelden. Dit kwam door het gebruik van een close-up. De resultaten lieten zien dat belangrijke zaken en details beter onthouden werden voor de neutrale versie van televisienieuws vergeleken met de neutrale versie. Dit komt waarschijnlijk doordat deze minder emotion-eliciting waren. Dit

zou ook kunnen gelden voor impliciete beelden als deze minder emotion-eliciting zijn door de mindere mate van geweld. In dit geval zou het geheugen beter kunnen zijn voor impliciete gewelddadige televisienieuwsbeelden

Wat betreft de waardering werd er systematisch negatiever gescoord bij de emotionele versie op de schalen 'kwaad', 'walging', 'verdriet', 'niet plezierig' en 'niet vrolijk'. De meest expliciete versie werd dus het minst gewaardeerd. Een negatievere waardering zou daarom ook kunnen gelden voor een expliciete versie als deze gemeten zou worden.

Implicaties voor Onderzoek

Voorgaand onderzoek duidde op de mogelijkheid dat er verschil in effect is op emotie en daardoor op geheugen. Gerelateerd onderzoek lijkt in de richting te wijzen dat expliciete beelden mogelijk meer emotioneel arousing zijn, beter worden onthouden en negatiever worden gewaardeerd. Naast de variabelen emotie en geheugen kan daarom een additionele variabele voor waardering interessant zijn.

Expliciete gewelddadige televisienieuwsbeelden zijn negatief doordat zij een grotere mate van geweld bevatten en hebben daardoor waarschijnlijk een grotere emotionele impact dan impliciete gewelddadige televisienieuwsbeelden. Daarbij werd al aangegeven dat emotie en geheugen met elkaar lijken te interacteren. Hoe expliciete versus impliciete gewelddadige nieuwsbeelden mogelijk invloed hebben op de emotionele responsen en het geheugen van de kijkers wordt nagegaan in de volgende hoofdstukken.

Omdat ook de mogelijkheid aanwezig is dat er verschil bestaat tussen waardering voor de expliciete versie en de impliciete versie, kan waardering als een additionele variabele worden meegenomen. Op deze manier kan naar de persoonlijke beleving van de persoon gevraagd worden. Ook kunnen persoonlijke kenmerken worden meegenomen om te achterhalen of deze factoren nog van invloed zijn op de resultaten voor emotie en geheugen en waardering. Er kan gedacht worden aan voor de handliggende factoren als leeftijd, geslacht, kijkervaring naar nieuws en voorkeur van nieuwsuitzending.

Emotionele Responsen op Expliciete Versus Impliciete Gewelddadige Televisienieuwsbeelden

Er wordt nu eerst ingegaan op wat er met emotionele responsen wordt bedoeld. Opvolgend zullen expliciete versus impliciete gewelddadige televisienieuwsbeelden worden vergeleken in hun effect op de emotionele responsen. Deze emotionele responsen zijn daarbij ingedeeld in drie emotiedimensies. Wat het effect kan zijn van expliciete en impliciete beelden op deze drie dimensies zal worden nagegaan aan de hand van aanvullende theorie. Dit zal leiden tot de eerste hypothesen.

Emotionele Responsen op Gewelddadige Televisienieuwsbeelden

Wetenschappers zijn het er vaak over eens dat de basisemoties angst, woede, droefheid en blijheid zijn (Ortony & Turner, 1990). Zoals al in de inleiding vermeld is kan emotie bestaan uit de subjectieve ervaring, fysiologische veranderingen en gezichtsuitdrukking (Roediger et al., 1996). Alleen de subjectieve ervaring komt hier aan de orde.

Volgens Lang (1969) waren affectieve beoordeling, fysiologische activiteit en observeerbare gedragingen de drie dimensies waar emotionele respons mee gemeten kan worden. Russel & Mehrabian (1974) kwamen door middel van statistische analyses tot dezelfde drie basisdimensies van emotie; pleasure vs. *displeasure*; arousal vs. *nonarousal*; en dominance vs. *submissiveness*. Tezamen vormen zij het Pleasure Arousal Dominance (PAD) paradigma. In dit onderzoek wordt daarom gekeken naar de drie emotiedimensies: valence, arousal, en dominance.

Effecten van Expliciete Versus Impliciete Gewelddadige Televisienieuwsbeelden op de Drie Emotiedimensies

Gevonden theorie over effecten van gewelddadige nieuwsbeelden en ook gerelateerd onderzoek wijst op een grotere emotionele impact voor expliciete gewelddadige televisienieuwsbeelden. Omdat geweld emotion-eliciting is (Lang et al., 1996; Reeves & Nass, 1996), zouden expliciete beelden een grotere emotionele impact hebben dan impliciete beelden. De manier waarop dat gebeurt, wordt nu beschreven met behulp van de drie emotiedimensies.

Pleasure is de dimensie die het gevoel van plezierigheid aangeeft. Negatieve stimuli zoals, een spin, een slang, een gericht wapen, een gewonde jongen of verminking worden als negatief beoordeeld (Bradley & Lang, 1994). De valence is voor deze stimuli negatief. In vergelijking met de beelden van de spin en van de slang bijvoorbeeld werden deze negatieve stimuli nog meer als onplezierig beoordeeld (Lang et al., 1995). Een onderzoek van Hillman, Rosengren and Smith (2004) bevestigde dat onplezierige beelden logischerwijs een negatievere valence hadden. Doordat expliciete beelden geweld bevatten zijn deze negatiever dan impliciete beelden. Hierdoor is de verwachting dat expliciete gewelddadige televisienieuwsbeelden een negatievere valence zullen krijgen.

Arousal is de dimensie die de emotionele arousal opwinding Er is al naar voren gekomen dat emotionele arousal over het algemeen groter is voor negatieve stimuli (Lang et al., 1996; Reeves & Nass, 1996). Daarbij komt dat de arousal dimensie en de vorige dimensie pleasure lineair aan elkaar zijn gerelateerd, want negatievere valence zorgt voor meer arousal (McManis, Bradley, Berg, Cuthbert, & Lang, 2001). Een gewelddadig beeld is zodoende meer arousing dan die van de spin. Als iemand een stimulus plezierig vindt, heeft die persoon eerder de neiging die stimulus te benaderen. Maar als de stimulus onplezierig is heeft die persoon eerder de neiging zich terug te trekken, te vluchten of het gevaar te bestrijden. Dit doet denken aan het *approach-avoidance model*. Negatieve eigenschappen in een situatie kan een neiging geven tot ontwijkend gedrag (Miller, 1959). Dergelijke emotionele arousal komt dus overeen met de reactie zich te willen ontdoen van de negatieve stimulus (Bradley & Lang, 1994). Het onderzoek van Buce en Bradley (2004) liet hierop aansluitende resultaten zien. Negatieve beelden resulteerden in de hoogste arousal. Ook door Hillman et al. (2004) werd gevonden dat onplezierige beelden als meer arousing werden beoordeeld. Alles wijst in de richting dat expliciet gewelddadige televisienieuwsbeelden meer emotioneel arousing zullen zijn.

Dominance is de dimensie waar nog niet echt op is ingegaan. Als geweld op televisie er voor zorgt dat de kijker de neiging heeft zich te willen ontdoen van de negatieve stimulus, zoals geweld, zorgt dit voor een hogere arousal. Door de hogere arousal kan een verminderd gevoel van controle ervaren worden (McManis et al., 2001). Onaangename stimuli worden

ook vaak geassocieerd met weinig controle (Bradley & Lang, 1994). Waarschijnlijk zullen expliciete gewelddadige televisienieuwsbeelden daarom een verminderd gevoel van controle veroorzaken.

Implicaties voor Onderzoek

Doordat geweld emotion-eliciting is, hebben expliciete gewelddadige televisienieuwsbeelden mogelijk een grotere emotionele impact in vergelijking met impliciete gewelddadige televisienieuwsbeelden. Ten eerste krijgen expliciete beelden waarschijnlijk eerder een negatieve valence doordat zij geweld bevatten. Ten tweede is over emotionele arousal gevonden dat deze groter is voor negatieve stimuli, zoals geweld. Het lijkt er daarom op dat expliciete gewelddadige televisienieuwsbeelden meer emotioneel arousing zullen zijn. Ten derde kan over de dimensie dominance gezegd worden dat bij hogere arousal een verminderd gevoel van controle ervaren zal worden. Waarschijnlijk zullen expliciete gewelddadige televisienieuwsbeelden daarom dan ook een verminderd gevoel van controle veroorzaken.

Er kan geconcludeerd worden dat expliciete gewelddadige televisienieuwsbeelden waarschijnlijk een grotere en ook andere emotionele impact hebben doordat zij meer geweld bevatten dan impliciete gewelddadige televisienieuwsbeelden. De emotionele impact kan gemeten worden met de SAM (Self Assessment Mannikin). Deze meet de drie emotiedimensies pleasure, arousal, en dominance (Bradley & Lang, 1994). Dit zou moeten resulteren in meer negatieve reacties (valence) en meer intense reacties (arousal) en minder gevoel van controle (dominance) voor expliciete beelden. Het voorgaande samenvattend leidt tot de volgende hypothesen:

H1: Expliciete gewelddadige televisienieuwsbeelden zullen meer onplezierige gevoelens oproepen dan impliciete gewelddadige televisienieuwsbeelden in een nieuwsitem, gemeten met de valence-schaal van de SAM.

H2: Expliciete gewelddadige televisienieuwsbeelden zullen meer arousal oproepen dan impliciete gewelddadige televisienieuwsbeelden in een nieuwsitem, gemeten met de arousal schaal van de SAM.

H3: Expliciete gewelddadige televisienieuwsbeelden zullen meer een gevoel geven gedomineerd te worden dan impliciete gewelddadige televisienieuwsbeelden in een nieuwsitem, gemeten met de dominance schaal van de SAM.

Geheugen voor Expliciete Versus Impliciete Gewelddadige Televisienieuwsbeelden

Er wordt nu ingegaan op het effect van gewelddadige televisienieuwsbeelden op het geheugen. Dit wordt gedaan met behulp van het *limited capacity model* van Lang (2000). Dit model beschrijft hoe kijkers gewelddadige televisienieuwsbeelden ontvangen, verwerken en onthouden. Op het verwerken en onthouden zal eerst worden ingegaan. Uiteindelijk zal de formulering van hypothesen plaatsvinden voor effecten van expliciete versus impliciete gewelddadige televisienieuwsbeelden op het geheugen.

Het Verwerken en Onthouden van Gewelddadige Televisienieuwsbeelden

Om te beginnen is het nodig te weten dat het limited capacity model veronderstelt dat de kijker als een informatieprocessor kan worden gezien. De tweede assumptie is dat de capaciteit voor het verwerken beperkt is. Het medium televisie brengt steeds de twee *streams* (continue stromen) audio en video voort. Beide soorten streams kunnen inhoudelijke en structurele informatie bevatten. Inhoudelijk informatie betreft het onderwerp. Structurele informatie is de manier waarop de streams worden gebracht. Hierbij wordt gebruik gemaakt van onder andere montage, animatie, slowmotion en muziek. Tijdens het kijken naar televisienieuws zijn de hoofddoelen het begrijpen en opslaan van het televisienieuwsbericht.

Het model presenteert drie belangrijke subprocessen om mentale representaties, beter bekend als herinneringen, te construeren voor het geheugen. Het onthouden van een televisiebericht is afhankelijk van de hoeveelheid informatie die van een bericht is omgezet (*encoding*), hoe goed deze informatie was opgeslagen (*storage*) en hoeveel van deze opgeslagen informatie weer is op te halen (*retrieval*). Het onthouden is dus afhankelijk van hoe goed informatie wordt verwerkt in deze drie subprocessen.

Hoe goed een bericht kan worden verwerkt hangt af van de twee mechanismen *orienting behavior* (oriënterend gedrag) en *resource allocation* (hulpbronnen toewijzing). Een *orienting response* wordt veroorzaakt door nieuwe stimuli en signaalstimuli (Ohman, 1997; 1997). Nieuwe stimuli vertegenwoordigen de verandering in de omgeving of nieuwe gebeurtenis. Signaalstimuli vertegenwoordigen de stimuli die van betekenis zijn voor een individu, zoals een naam. Een dergelijke orienting response is een onbewuste fysiologische reactie en tevens een onbewuste gedragsreactie op de twee soorten stimuli. Het is dan ook niet verrassend dat negatieve stimuli, waaronder geweld, zowel emotion-eliciting als *attention-eliciting* (aandachttrekkend) zijn (Lang et al., 1996; Reeves en Nass, 1996). Tijdens het kijken naar emotion-eliciting berichten zoals geweld, kijken mensen namelijk aandachtiger naar het bericht, waarden deze meer en vinden deze ook moeilijk te negeren (Lang et al., 1999). Emotion-eliciting nieuwsbeelden hebben dan ook een *survival value* (overlevingswaarde) en doordat deze gerelateerd zijn aan bescherming trekken zij logischerwijs de aandacht (Newhagen & Reeves, 1995; Reeves & Nass, 1996). De orienting response is het mechanisme dat het andere mechanisme resource allocation start. Dit laatste mechanisme is variabel tijdens het verwerken. Het is een proces dat in theorie bestaat en dat alleen met reactietijd waarneembaar is. De drie subprocessen kunnen overladen worden met de vraag naar resource allocation. Want wanneer er *cognitive overload* (cognitieve overbelasting) plaatsvindt zal dit de toegang tot de nodige hulpbronnen limiteren. Hierdoor zullen encoding, storage en retrieval minder goed uitgevoerd worden. In de volgende sectie worden deze drie subprocessen nader toegelicht.

Allereerst is het nodig te weten dat de informatie die iemand ontvangt met de zintuigen via het zenuwstelsel terechtkomt in de hersenen. Voordat deze sensorische informatie geïnterpreteerd kan worden door de hersenen wordt de informatie eerst opgeslagen in het *sensorische geheugen*. Het sensorische geheugen bestaat uit een visueel, auditief en tactiel geheugen (Roediger et al., 1996).

Encoding is het eerste subproces van het limited capacity model en selecteert fragmenten uit de informatie van dit sensorische geheugen (Lang, 2000). De encoding kan uitgevoerd worden met een automatisch (onbedoeld en onbewust) en gecontroleerd (bedoeld en bewust) selectieproces. Deze processen selecteren welke informatie wordt gebruikt om

getransformeerd te worden in een mentale representatie. De automatische selectie selecteert relevante informatie voor de doeleinden en behoeften van de kijker. Andere typen stimuli die deze automatische selectie kan activeren is een verandering in de omgeving of een onverwachte gebeurtenis (Graham, 1997; Ohman, 1997). Dit zijn de nieuwe stimuli. De gecontroleerde selectie is representatief voor persoonlijke bewuste doeleinden van de kijkers. De stimuli worden door de kijker zelf geselecteerd. Zo ontstaat een gekozen, persoonlijk fragment van de informatie dat bewust was geselecteerd door de kijker. Om encoding te meten kan de geheugenmaat recognition gebruikt worden om selectie te meten van informatie. Dit betekent dat wordt gemeten of bepaalde informatie wordt herkend.

Storage is het tweede subproces en kan worden gezien als het geheugen. Het is afhankelijk van individuele verschillen zoals kennis, doelen, aandacht, kijken op de automatische piloot en van *resource limitations* (hulpbronnen hebben een limiet aan beschikbaarheid). Storage kan nieuwe geëncodeerde informatie linken aan al eerder geëncodeerde informatie, de opgeslagen mentale representaties. De encoding en storage processen interacteren waarschijnlijk met elkaar. Om storage te meten wordt de geheugenmaat cued recall gebruikt. Met behulp van aanwijzingen wordt zo nagegaan hoe goed bepaalde informatie is opgeslagen. Het doel is meten wat er wordt herinnerd van bepaalde informatie.

Het derde subproces retrieval reactiveert de eerder opgeslagen mentale representaties in het inactieve geheugen. Dit maakt het herinneren mogelijk. Het is ook het zoekproces voor bepaalde informatie in het associatieve geheugennetwerk. Een groter aantal associatieve links zal retrieval gemakkelijker maken. Retrieval kan verdeeld worden in de twee processen *concurrent retrieval* en *later retrieval*. Concurrent retrieval gebeurt tijdens het kijken. Eerdere opgedane kennis wordt dan constant opgehaald. Het is afhankelijk van de beschikbaarheid van hulpbronnen en tijd. Wanneer een kijker te weinig hulpbronnen tot zijn beschikking heeft doordat deze nodig zijn voor concurrent retrieval, gaat dit ten koste van de subprocessen encoding en storage. Het gevolg is dat het geheugen voor de informatie slechter zal zijn. Later retrieval heeft betrekking op de al opgeslagen informatie die later pas wordt opgehaald. Dit proces is het enige proces dat niet tijdens het kijken van een televisiebericht wordt uitgevoerd. Het is afhankelijk van de factoren *cognitive load* (cognitieve belasting), mate van uitvoering van automatische en gecontroleerde bronnen toewijzingssystemen, bronnentoe wijzing voor encoding en bronnentoe wijzing voor storage. Free recall is de geheugenmaat om retrieval te meten. Er wordt op deze manier gemeten hoe goed iemand iets kan herinneren zonder aanwijzingen (Lang, 2000).

Effecten van Expliciete Versus Impliciete Gewelddadige Televisienieuwsbeelden op de Drie Subprocessen

Volgens het limited capacity model kunnen er nu verschillende voorspellingen gedaan worden over het geheugen van geweld (expliciet) versus geen geweld (impliciet). Aanvullende theorie wordt gebruikt om deze voorspellingen te staven. Om een antwoord te kunnen geven op de vraag of expliciete gewelddadige televisienieuwsbeelden anders worden verwerkt dan de impliciete gewelddadige televisienieuwsbeelden, wordt er gekeken naar de drie subprocessen en hun mogelijke uitkomsten voor de drie geheugenmaten. Dit wordt gedaan aan de hand van de drie geheugenmaten recognition, cued recall, en free recall.

Recognition is waarschijnlijk beter voor expliciete nieuwsbeelden. De orienting

response en bronnen toewijzing zijn op deze geheugenmaat van invloed. De toewijzing van hulpbronnen is waarschijnlijk hoger voor een expliciet nieuwsbericht door de hogere mate van geweld dat het bevat (Lang, 2000). Het onderzoek van Grabe et al. (2003) liet zien dat de sensationele stijl en ook de arousing inhoud de recognition verbeterde. Ook was de reactietijd sneller in het onderzoek van Grabe et al. (2000) voor arousing onderwerpen en duidde op betere encoding. Verder was recognition het best voor verbale informatie voor negatieve beelden. Hiervan was vooral sprake bij negatieve beelden met een negatieve valence (Bucy & Bradley, 2004). Voor dit onderzoek wordt namelijk aangenomen dat het zien van geweld, in plaats van het inbeelden van geweld, minder cognitief werk vereist. Hierdoor zou het onthouden van het onderwerp inderdaad beter zijn voor de expliciete berichten. Dit wordt ondersteund met de kennis dat na een orienting response nieuwe hulpbronnen de encoding verbeteren (Lang et al., 1993). Natuurlijk kunnen ook impliciete nieuwsbeelden een orienting response veroorzaken. Voor impliciete nieuwsbeelden is de orienting response waarschijnlijk even of minder groot dan wanneer er ook geweld wordt getoond. Recognition zou dus beter moeten zijn voor de expliciete gewelddadige televisienieuwsbeelden.

Cued recall is waarschijnlijk ook beter voor expliciete, gewelddadige nieuwsbeelden, doordat zij meer emotion-eliciting zijn. Ook doordat er minder hulpbronnen nodig zijn voor expliciete beelden, zoals aangenomen, zou cued recall beter moeten zijn voor expliciete beelden (Lang, 2000). Twee onderzoeken (Bradley et al., 1992; Lang et al., 1999) vonden dat cued recall beter was voor de emotion-eliciting stimuli. Ook diverse andere onderzoeken laten zien dat storage van stimuli voor emotion-eliciting stimuli veel beter is dan voor niet emotion-eliciting stimuli (Bradley et al., 1992; Christianson, 1992; Lang, 1992; Lang et al., 1995; Reeves et al., 1991; Thorson & Friedstad, 1989). Cued recall zou dus ook beter moeten zijn voor de expliciete gewelddadige televisienieuwsbeelden. Arousal blijkt het geheugen te verbeteren voor televisieberichten (Bradley, 1992, 1994; Lang et al., 1995). Ook hier blijkt arousal vooral een positieve invloed te hebben op het geheugen voor de boodschap in het algemeen en minder voor de details (Christianson et al., 1992; Heuer & Reisberg, 1992; Lang et al., 1999; Lang et al., 1996; Yuille & Tollestrup, 1992). Het onderzoek van Grabe et al. (2003) liet zien dat de arousing sensationele stijl en arousing inhoud invloed hadden op de informatie die minder nauwkeurig werd onthouden. Het onthouden van details zou dus beter moeten zijn voor de expliciete gewelddadige televisienieuwsbeelden.

Free recall zal ook beter worden naar mate de berichten meer emotion-eliciting zijn zoals in het geval van geweld (Lang et al., 1996; Newhagen & Reeves, 1995; Bradley et al., 1992; Lang et al., 1999). Hier was over gevonden dat free recall wordt verbeterd door sensationele stijl en arousing inhoud (Grabe et al., 2003). Free recall is eigenlijk afhankelijk van de encoding en storage processen. Als deze processen niet goed zijn uitgevoerd heeft dat negatieve gevolgen voor alle drie de geheugenmaten. Omdat al naar voren is gekomen dat de geheugenmaten recognition en cued recall vermoedelijk beter zullen zijn voor expliciete gewelddadige televisienieuwsbeelden zou ook de free recall beter moeten zijn voor de expliciete gewelddadige televisienieuwsbeelden. Dit komt overeen met het limited capacity model (Lang, 2000) dat voorspelt dat encoding en storage beter zal worden uitgevoerd bij het zien van expliciete beelden. Retrieval zou dan beter moeten zijn voor expliciete gewelddadige televisienieuwsbeelden dan impliciete gewelddadige televisienieuwsbeelden.

Implicaties voor Onderzoek

De resultaten van de experimentele studies en de theorie komen overeen met de

voorspellingen van het limited capacity model (Lang, 2000). Over het algemeen is er een beter geheugen voor geweld gemeten met recognition, cued recall, en free recall. Als het bericht meer emotion-eliciting is, zoals voor de expliciete gewelddadige televisienieuwsbeelden is verondersteld, dan zal dit vermoedelijk ook een positieve invloed hebben op recognition, cued recall en free recall. Ook de aanname dat expliciete gewelddadige televisienieuwsbeelden cognitief minder belastend zijn ondersteunt dit.

Verder is naar voren gekomen dat het gebruik van impliciete beelden gunstiger zou kunnen zijn voor kennisverrijking van de kijker. Hoe gewelddadiger de informatie, des te kleiner de kans wordt dat de details worden onthouden, doordat arousal een storende factor kan zijn (Christianson, 1992). Door het zien van geweld, veroorzaakt de orienting response dat veel hulpbronnen nodig zijn voor het eerste proces encoding. Dit heeft als gevolg dat de bronnen toewijzing voor storage vermindert. Als er dan overload plaatsvindt kan er ondanks alle toegewezen hulpbronnen niet goed geëncodeerd worden. Hierdoor kan maar een gedeelte worden verwerkt van de informatie. De gebeurtenis wordt dan goed onthouden, maar de details niet (Lang, 2000). Christianson (1992) belichtte eerdere onderzoeken betreffende ooggetuigenverslagen en biedt informatie aangaande het geheugen. Als de negatieve bron die de arousal veroorzaakt de te herinneren gebeurtenis is, is deze arousal eerder een storende variabele. De algemene informatie wordt onthouden, maar de details niet. Dit kan erop duiden dat details beter worden onthouden voor de minder negatieve impliciete gewelddadige televisienieuwsbeelden.

Om na te gaan of details inderdaad beter worden onthouden voor impliciete beelden is het interessant om deze drie geheugenmaten op te delen. Dit kan gedaan worden door algemene zaken en details te scheiden. Op deze manier kan per geheugenmaat worden nagegaan wat de invloed is van het zien van gewelddadige gebeurtenissen.

Het limited capacity model (Lang, 2000) wordt gebruikt als fundament voor de voorspellingen betreffende het geheugen. Dit heeft geleid tot de ontwikkeling van de volgende hypothesen voor het verschil in effect van expliciete versus impliciete gewelddadige televisienieuwsbeelden op het geheugen:

H4: Het geheugen zal voor expliciete gewelddadige televisienieuwsbeelden beter zijn, vergeleken met impliciete gewelddadige televisienieuwsbeelden in een nieuwsitem, gemeten met recognition, cued recall en free recall.

H5: Het geheugen zal voor details in een nieuwsitem beter zijn voor impliciete gewelddadige televisienieuwsbeelden, vergeleken met expliciete gewelddadige televisienieuwsbeelden, gemeten met recognition, cued recall, en free recall.

Methode

Dit onderzoek bestudeert expliciete versus impliciete gewelddadige televisienieuwsbeelden en hun effect op emotie en geheugen. Om dit te onderzoeken werd een experiment uitgevoerd om een mogelijk verschil in effect door type beeld (impliciet versus expliciet) te achterhalen. Elke participant kreeg een expliciet of een impliciet nieuwsitem te zien in een nieuwsuitzending. De afhankelijke variabelen in dit onderzoek waren emotionele respons (gemeten met de SAM-schalen valence, arousal en dominance) en geheugen (gemeten met recognition, cued recall en free recall). Om de waardering te meten is de extra afhankelijke

variabele *waardering* ingezet. Ook worden de persoonskenmerken nog meegenomen in de aanvullende analyses.

Participanten

Er namen 21 studenten deel aan het experiment. Zij hadden voor hun leeftijd een range van 18 tot en met 23 jaar ($M = 19.75$, $SD = 1.36$). In de impliciete conditie namen 12 participanten deel, bestaande uit 4 vrouwen en 8 mannen. In de expliciete conditie namen 9 participanten deel, bestaande uit 3 vrouwen en 6 mannen.

Stimulus Materiaal

Het stimulus materiaal betrof een nieuwsuitzending met drie verschillende nieuwsitems (Tabel 1). De nieuwsuitzending was zo samengesteld, dat deze begon en eindigde met een filler item: een neutraal, niet gemanipuleerd nieuwsitem. Dit werd gedaan om primacy en recency effecten tegen te gaan.

Tabel 1

Beeldmateriaal Impliciete en Expliciete Versie

Tijd	Impliciete versie	Tijd	Expliciete versie
Begin filler item			
00.00	Zwart beeld	00.00	Zwart beeld
00.04	Item Kabinet	00.04	Item Kabinet
Begin experimenteel item			
01.45	Zwart beeld	01.45	Zwart beeld
01.46	Metrorellen in Amsterdam	01.46	Metrorellen in Amsterdam
02.24	Vrouw valt	02.24	Vrouw <u>geduwd</u>
02.28	Betoging	02.28	Betoging
02.34	ME en hond achtervolgen groep	02.34	ME en hond achtervolgen groep
02.39	<u>Stilstaande menigte</u>	02.39	Twee jongens passeren de ME <u>waarvan</u>
02.40	Twee jongens passeren de ME		<u>een wordt geslagen door de ME</u>
02.42	Man achtervolgd door ME	02.42	Man achtervolgd door ME <u>en</u>
02.45	<u>Achtervolging ME</u>		<u>geslagen door de ME</u>
02.47	Jongen door ME <u>weggejaagd</u>	02.48	Jongen door ME <u>geslagen</u>
02.53	Waterkanon bespuit de betogers en stenen gegooid door de betogers	02.53	Waterkanon bespuit de betogers en stenen gegooid door de betogers
03.03	<u>Schieten ME</u>	03.03	<u>Man is in gevecht op brug met ME</u>
03.04	<u>Rennende menigte</u>		
03.07	<u>ME op straat in rook</u>	03.10	<u>Waterkanon spuit op vrouw</u>
03.17	<u>De ME rent naar steeg</u>	03.17	In steeg passeren tegenstanders de ME <u>en</u>
03.20	In steeg passeren tegenstanders de ME		<u>worden geslagen door de ME</u>
03.21	Waterkanontank	03.21	Waterkanontank
03.24	Sloopkogel	03.24	Sloopkogel
Begin filler item			
03.29	Zwart beeld	03.29	Zwart beeld
03.30	Item Fokker	03.30	Item Fokker
04.08	Zwart beeld	04.08	Zwart beeld
04.17	Einde	04.17	Einde

Noot. Gerangschikt op tijd in minuten waarin onderstreepte fragmenten van elkaar verschillen in beeld.

Het eerste filler item ging over het nieuwe kabinet in 1994. Onder andere de nieuwe formatie wordt getoond, de wissel van portefeuille en het verlies van D66. De lengte van dit nieuwsitem is 1.41 minuten (50 Jaar Journaal; 2005).

Het middelste item was het experimentele item. Dit item had als onderwerp de metrorellen in Amsterdam (50 Jaar Journaal, 2005). Het nieuwsitem uit 1975 vertelt dat onder de eeuwenoude wijk Nieuwmarktbuurt in Amsterdam een nieuwe metrolijn moet komen. Door de nodige sloop ontstond verzet hiertegen. De verlaten huizen waren gekraakt en moesten daarom worden ontruimd. De sloop van de eerste huizen die daarop volgt zorgt dan voor een eerste confrontatie. Er volgt namelijk een betoging tegen de metrolijn die zou moeten plaatsvinden in de Nieuwmarktbuurt. De wijk is alleen afgegrensd door de Mobiele Eenheid. De betogers die toch in deze buurt willen betogen worden met alle middelen tegengehouden en teruggedreven door de ME. De gevechten die hieruit volgen duren de hele dag. Door het brede verzet dat bestaat worden de plannen voor de metrolijn uiteindelijk uitgesteld. De presentatielengte van het gehele nieuwsitem was 1.38 minuten. Van dit item werden twee versies ontwikkeld: een expliciete versie, waarin gewelddadige daden werden getoond (confrontatie tussen ME en betogers) en een impliciete versie, waarin niet de daden zelf te zien waren, wel de gevolgen van de daden. In de impliciete versie en de expliciete versie waren de eerste 38 seconden en de laatste 8 seconden gelijk aan elkaar. Het experimentele gedeelte hierin duurde 57 seconden.

Het stimulusmateriaal werd eerst voor de impliciete versie gemanipuleerd. Uit het originele NOS item werden de gewelddadige beelden vervangen door impliciete beelden. Beelden van de ME in een achtervolging van de ME op straat in rook, de ME schietend in een steeg en een rennende menigte werden van dezelfde DVD gehaald. Voor zowel de impliciete als de expliciete versie werden een aantal andere beelden nog van een andere DVD gehaald. Dit was de duw van een vrouw in 1993 (Beeld van Nederland 1991-2000, 2005). Van een andere DVD (Beeld van Nederland 1976-1990, 2005) werden beelden gebruikt waarin in 1982 een jongen werd geslagen en waarbij een voorbijgaande man wordt geslagen door de ME. Voor alleen de expliciete versie werd nog een gevecht van een man tegen de ME op een brug in 1997 gebruikt (Beeld van Nederland 1991-2000, 2005).

Het laatste filler item had als onderwerp de val van Fokker in 1996. Er wordt eerst kort ingegaan op de moeilijke periode van Fokker voor het faillissement. De bestuursvoorzitter van Daimler-Benz ontkent vervolgens de berichten dat Fokker een miskoop zou zijn geweest in een persconferentie. Het nieuwsitem had een presentatielengte van 38 seconden (50 jaar Journaal ; 2005). De audiostream was voor alle nieuwsitems identiek.

Afhankelijke Metingen voor Emotie

Om emotionele respons te meten werd gebruik gemaakt van de Self-Assessment Manikin (SAM) van Bradley & Lang (1994). Deze bestaat uit drie schalen die elk een eigen dimensie van emotie meet. Deze zijn pleasure, arousal, en dominance en staan weergegeven in Bijlage 2. Elke schaal bestaat uit 5 plaatjes met daaronder een 9 puntsschaal die gemarkeerd kan worden. Emotionele valence classificaties (negatief versus positief) gaan van 1 (heel erg ongelukkig) tot 9 (heel erg gelukkig), arousal classificaties gaan van 1 (heel erg rustig) tot 9 (heel erg opgewonden) en dominance classificaties gaan van 1 (heel weinig controle) tot 9 (heel veel controle). Deze vragenlijst over emotie is opgenomen in Bijlage C.

Afhankelijke Metingen voor Geheugen

Recognition. Recognition werd getest met 16 multiple-choice vragen om zo herkenning te meten over de gegeven informatie in het item. De laatste 8 betroffen vragen over het experimentele gedeelte (Bijlage G).

Cued recall. Om cued recall te meten werden 16 open vragen gesteld met daarin *cues* (aanwijzingen). Hiervan betroffen de laatste 8 vragen het experimentele gedeelte van de nieuwsversies (Bijlage F).

Free recall. Free recall werd getest met de vraag zoveel mogelijk op te schrijven van wat iemand zich kon herinneren van een getoond nieuwsitem (Lang, 2000). Deze vragen waren opgesplitst in een visuele en een auditieve vraag. Ook werd gevraagd of de persoon het nieuwsitem al eens eerder had gezien en of ze bekend waren met het onderwerp (Bijlage E).

Alleen het experimentele gedeelte van het nieuwsitem over de metrorellen werd getoetst. Deze vragenlijsten voor cued recall en recognition konden worden ingedeeld naar de structuur van een nieuwsbericht. Hierin zijn de vragen opgesplitst in vragen over *algemene zaken* (kern van het nieuwsitem, algemene informatie) en vragen over *details* (aanvullende informatie in het nieuwsitem, specifieke informatie), zie Tabel 2 en Bijlage H. Deze algemene zaken kunnen worden opgedeeld in *het onderwerp* (de metrorellen in Amsterdam, de betoging die niet in de betreffende wijk mocht plaatsvinden), *de betrokkenen* (de politie, de betogers, de gewonden, de ME), *de oorzaak* (de metrolijn in aanleg, het tegenhouden van de betogers) en *de gevolgen* (gewonden zijn gevallen, gevechten van een dag).

Tabel 2

Indeling Algemene Zaken en Details van de Gesproken Tekst

Structuur	Algemene zaken	Detail
Gevolgen	Gewonde agenten en burgers Plannen in de wacht gesteld <u>De gevechten duren gehele dag</u>	<u>15 Agenten gewond</u> <u>12 Burgers gewond</u>
Wie (kern)	Krakers Betogers Politie ME <u>Door de ME tegengehouden en teruggedreven</u>	<u>600 Agenten</u>
Wat (kern)	Ontruiming Gevechten	
Waar (kern)	Amsterdam <u>Betoging door de Nieuwmarktbuurt</u>	<u>Op de Dam verzamelen</u>
Oorzaken	Nieuwe metrolijn Sloop Gekraakte woningen <u>Afgegrendeld door de Mobiele Eenheid</u>	

Noot. De gemarkeerde informatie afkomstig is afkomstig uit het experimentele gedeelte van het nieuwsitem over de metrorellen in Amsterdam en zijn opgenomen in de vragenlijst.

De vragenlijsten voor cued recall en recognition zijn evenredig verdeeld in vragen naar algemene zaken en details. De vier vragen over waar de betoging plaats moest gaan vinden, door wie de wijk werd afgegrensd, door wie de betogers zijn tegengehouden en teruggedreven en tot slot hoe lang de gevechten duurden, zijn gecategoriseerd als algemene zaken. Dit is gedaan omdat deze vragen de kern van het nieuwsitem, namelijk de gebeurtenis, vormen. Het is de algemene informatie die het verhaal vertelt van het nieuwsitem. Hier moet opgemerkt worden dat het een algemene zaak is dat er dat er gevechten hebben plaatsvonden omdat het bij het verhaal hoort. Dat deze gevechten de hele dag duren gaat wat dieper in op de materie en zou als gevolg ook als detail aangemerkt kunnen worden. Omdat dit een twijfel geval betreft, is besloten dit niet als een detail aan te merken. Dit is gedaan om de hypothese toetsing zo zuiver mogelijk te houden en de betrouwbaarheid te waarborgen.

De andere vier vragen vroegen om zeer specifieke informatie en zijn daarom als gedetailleerde vragen gecategoriseerd. Deze vragen hadden als onderwerp, waar de betogers zich hadden verzameld, hoeveel agenten werden ingezet, hoeveel agenten gewond raakten en hoeveel burgers gewond raakten. Hier moet opgemerkt worden dat het een algemene zaak is dat er gewonden zijn gevallen, maar omdat er dieper op de materie wordt ingegaan door te vragen naar een specifiek aantal behoort ook deze vraag tot de gedetailleerde vragen.

Voor free recall werden alle correct gegeven feiten uit het nieuwsitem over de gesproken tekst in een scorelijst opgenomen. Dit is in de eerste plaats gedaan aan de hand van de vragenlijst. Overige antwoorden voor free recall werden nog apart gescoord. Verder is voor antwoorden nagegaan of het antwoord het onderwerp betrof of iets specifiek aangaf.

Geheugen voor verschillende en overeenkomstige beelden

Voor free recall wordt bovendien nagegaan of er verschil is in effect op het geheugen voor beelden door impliciete versus expliciete beelden. Beide groepen hebben *verschillende en overeenkomstige beelden* gezien in de tweede helft van het experimentele nieuwsitem. Voor free recall is gevraagd zoveel mogelijk op te schrijven wat iemand heeft gezien. Voor vergelijking wordt eerst gekeken naar alle goede gegeven antwoorden van de participant. Ook wordt er gekeken naar alleen de beeldfragmenten die in beide condities overeenkwamen. Hiermee worden identieke beelden bedoeld van even lange duur. Deze beeldfragmenten zijn evenredig opgedeeld in de twee kortste en de twee langere fragmenten. Dit is gedaan aan de hand van de lengte van het fragment met de betreffende gebeurtenis. Er waren twee overeenkomstige fragmenten die korter duurden dan 4 seconden. Dit waren het zien gooien van stenen en het zien van honden. De anderen overeenkomstige fragmenten betroffen het zien van de sloopkogel en de betoging (zie Tabel 3).

Additionele Metingen

Waardering. Een derde aspect dat beïnvloed kan worden door nieuwsbeelden is waardering. Waardering is het beoordelen en vergelijken aan de hand van persoonlijke normen. Hierbij zijn kennis, gevoel, beslissingsvermogen en cultuur van invloed (Prent, 1971). Deze extra variabele kan interessante aanvullende informatie verstrekken. Op deze manier wordt namelijk een indicatie van de waardering meegenomen van de kijker.

Om waardering te meten werd door Heuvelman, Peeters en d'Haenens (1998) een overzicht gemaakt van eerder onderzoek over waardering van nieuwsitems op televisie. De waardering bevat volgens hen de volgende facetten: interesse, betrokkenheid, belangrijkheid, begrijpelijkheid, betrouwbaarheid, aantrekkelijkheid, affectieve reacties, en actualiteit. De vragen die werden gebruikt om waardering te meten zijn gebaseerd op dit overzicht. Alleen de eerste zes facetten werden gebruikt voor dit onderzoek. Om dieper in te gaan op waardering werden vragen toegevoegd over de waardering van het visuele materiaal en de gesproken tekst. Daarbij werd gevraagd hoe shockerend, beangstigend en erg zij het item vonden. Ook werd gevraagd of ze liever minder geweld hadden gezien en of zij zelf al veel leed hadden meegemaakt. Dit werd gevraagd omdat in een onderzoek naar voren is gekomen dat kinderen met een posttraumatische stresstoornis meer aangedaan zijn door beelden als anderen pijn wordt gedaan, of verwondingen worden getoond (Nader et al., 1993). Dit is een extreem voorbeeld waarin televisiegeweld van invloed is op de verwerking van meegemaakt leed. Omdat het denkbaar is dat de mate van meegemaakt geweld van invloed is op waardering is deze vraag meegenomen. Verder werd gevraagd hoe aantrekkelijk de participanten de beelden en de gesproken tekst vonden. De semantische differentiaal was aan de linkerkant consequent zeer bevestigend en de rechterkant zeer ontkennend. De vragenlijst over waardering is opgenomen in Bijlage D.

Persoonskenmerken. Demografische vragen werden gesteld over leeftijd en geslacht. Dit is gedaan om te kijken of er verschillen bestaan in effect op emotie, geheugen en waardering. Andere persoonskenmerken die werden meegenomen in de vragenlijst betroffen de kijktijd per week naar televisienieuws en voorkeur van nieuwsuitzending in uur per week. Met deze vragen werd kijkervaring naar nieuws van de kijker achterhaald. Wederom om te kijken of dit van invloed is op emotie, geheugen en waardering. De voorkeur van nieuwsuitzending werd naar gevraagd om te achterhalen of kijkers naar sensationele nieuwsuitzendingen een voorkeur hebben voor expliciete beelden. De vragen over persoonskenmerken zijn opgenomen in Bijlage H.

Procedure

Het onderzoek werd uitgevoerd tijdens een college van het vak Media en Communicatie van de opleiding Toegepaste Communicatie Wetenschap. Studenten werden gevraagd aan het experiment deel te nemen. De mensen die beschikbaar waren werden ad random verdeeld in twee groepen. Dit werd gedaan door de docent door willekeurige mensen aan te wijzen om te participeren in de eerste of tweede groep. De eerste groep kreeg de impliciete conditie toegewezen en bestond uit 12 participanten. De tweede groep kreeg de expliciete conditie toegewezen en bestond ook nog uit 12 participanten. De tweede groep werd verzocht buiten de collegezaal te wachten gedurende het eerste experimentele gedeelte.

De eerste groep werd verzocht zich over de collegezaal te verspreiden. De collegezaal was gezien vanaf het scherm olopend, bestaande uit rijen stoelen. Nadat iedereen was gaan zitten, instrueerde de proefleider de deelnemers. Er werd uitgelegd dat de participant na het zien van het nieuwsitem een aantal vragenlijsten zou worden voorgelegd. Hierna werd de uitzending aangeboden. De nieuwsuitzending op DVD werd getoond met behulp van een beamer, waarbij de lichten niet hinderlijk aan bleven. Na het zien van de nieuwsversie werden drie enveloppen met daarin de vragenlijsten uitgedeeld. De eerste envelop bevatte instructies over het invullen van de SAM vragenlijst (Bijlage A) en de eerste drie vragenlijsten, respectievelijk over emotie, waardering, en free recall. De tweede envelop bevatte de vierde

vragenlijst met de cued recall vragen. De derde envelop bevatte de vijfde, recognition vragenlijst en de zesde vragenlijst met de persoonlijke vragen. De instructies en de vragenlijsten die bij elkaar hoorden in een envelop, werden aan elkaar geniet om de volgorde te behouden. Als iedereen klaar was werd de deelnemers gevraagd de enveloppen weer bij elkaar te voegen met de bijgevoegde paperclip. De participanten werden vriendelijk bedankt voor hun deelname.

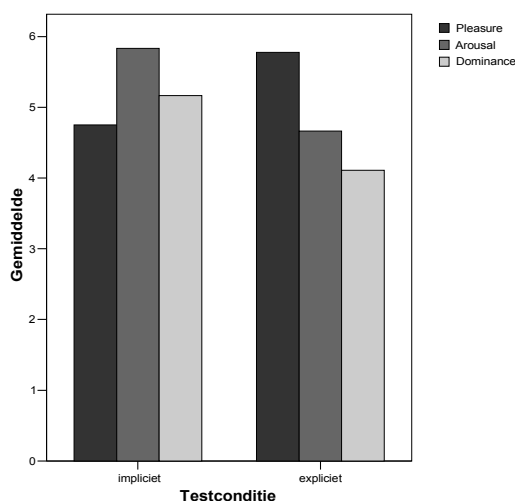
De eerste groep werd nu geïnstrueerd buiten de collegezaal te wachten en de tweede groep niets over het voorgaande te mede te delen. De tweede groep werd uitgenodigd binnen te komen. Er bleken 3 personen van deze tweede groep vertrokken tijdens het wachten. Met de resterende 9 deelnemers is het tweede experimentele gedeelte voorgezet. Dit is gedaan op dezelfde manier als in de eerste conditie.

Resultaten

De effecten van impliciete en expliciete gewelddadige televisienieuwsbeelden worden nu vergeleken met betrekking tot de hypothesen voor emotie en geheugen. Eerst worden de resultaten voor emotie gegeven, dan voor geheugen. Aanvullend worden de resultaten voor waardering en persoonlijke gegevens behandeld. De volgende resultaten zijn significant bij een betrouwbaarheidsinterval van 90% (Cronbachs $\alpha = .05$).

Emotie

Allereerst wordt er gekeken naar de eerst afgenomen vragenlijst om emotie te meten. Er is gebruik gemaakt van eenzijdige toetsing met de Independent Sample T Test (in navolging van experimentele televisiestudies van Baggeley (1980)) om verschil in de drie gemiddelden te onderzoeken tussen de twee experimentele nieuwsitems op de emotiedimensies pleasure, arousal en dominance. Op de pleasure schaal geeft een lager resultaat voor de impliciete conditie een groter gevoel van plezierigheid aan. Een hoger resultaat op de arousal schaal voor de impliciete conditie geeft een groter gevoel van kalmte aan. Een hogere score op de dominance schaal voor de impliciete conditie geeft een groter gevoel van dominantie aan. De resultaten staan grafisch weergegeven in Figuur 1.

Figuur 1. De verschillen voor emotie tussen impliciete en expliciete beelden.

Pleasure.

De eerste hypothese voorspelde dat voor expliciete gewelddadige televisienieuwsbeelden valence negatiever zou zijn dan voor impliciete gewelddadige televisienieuwsbeelden in een nieuwsitem, gemeten met de SAM. Dit is inderdaad een significant verschil gebleken ($t(19) = -1.23, p < .05$). Voor de expliciete conditie lag het resultaat voor pleasure hoger ($M = 5.78, SD = 2.22$) dan voor de impliciete conditie ($M = 4.75, SD = 1.60$). De hoge score van pleasure betekent een minder gevoel van pleasure. Participanten hadden dus een negatievere valence respons in de expliciete conditie dan in de impliciete conditie, zoals verwacht.

Arousal.

De tweede hypothese gaf aan dat voor expliciete gewelddadige televisienieuwsbeelden arousal groter zou zijn dan voor impliciete gewelddadige televisienieuwsbeelden in een nieuwsitem, gemeten met de SAM. De resultaten hiervoor waren bij benadering significant ($t(19) = 1.30, p < .075$). Voor de expliciete conditie lag het resultaat voor arousal lager ($M = 4.67, SD = 2.18$) dan voor de impliciete conditie ($M = 5.83, SD = 1.99$). Deze lagere score van arousal betekent zich meer aroused voelen. Participanten waren dus meer aroused in de expliciete conditie, zoals verwacht.

Dominance.

De derde hypothese verwachtte dat voor expliciete gewelddadige televisienieuwsbeelden dominance lager zal zijn dan voor impliciete gewelddadige televisienieuwsbeelden in een nieuwsitem, gemeten met de SAM. De resultaten hiervoor waren eveneens bij benadering significant ($t(19) = 1.30, p < .075$). Voor de expliciete conditie lag het resultaat voor dominance inderdaad lager ($M = 4.11, SD = 1.54$) dan voor het gemiddelde van dominance in de impliciete conditie ($M = 5.17, SD = 2.04$). Een lagere dominance score betekent in hogere mate het gevoel hebben gedomineerd te worden. Participanten hadden dus inderdaad minder een gevoel van controle in de expliciete conditie, wederom zoals verwacht.

Geheugen

De vergelijkingen van de gemiddelde geheugenscores voor free recall, cued recall en recognition vonden plaats voor de tweede (experimentele) helft van het experimentele nieuwsitem over de metrorellen in Amsterdam. Daarom worden voor het geheugen alleen de vragen getoetst die betrekking hadden op het tweede gedeelte van het nieuwsitem. Met de Independent Samples T Test werd gekeken of er verschil bestond tussen de gemiddelden. Dit is voor het geheugen algemeen en het geheugen voor details gedaan.

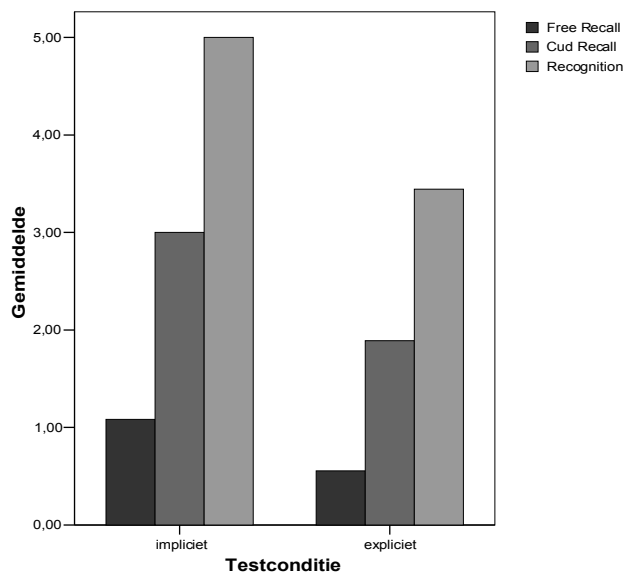
Geheugen algemeen.

De vierde hypothese duidde aan dat het geheugen voor expliciete gewelddadige televisienieuwsbeelden beter zou zijn, vergeleken met impliciete gewelddadige televisienieuwsbeelden, gemeten met free recall, cued recall en recognition. De gevonden resultaten staan in Tabel 2 en Figuur 2 weergegeven voor deze hypothese.

Free recall. Voor free recall van de gesproken tekst werd een tendens gevonden als alle vragen voor de gesproken tekst werden gescoord ($t(19) = .97, p < .10$), (zie Tabel 2). De

impliciete conditie ($M = 1.08$, $SD = 1.44$) lag hoger dan in de expliciete conditie ($M = .55$, $SD = .88$). Deze tendens is niet in de richting van de vierde hypothese die stelde dat als het geheugen werd gemeten met free recall dit voor expliciete gewelddadige televisienieuwsbeelden beter zou zijn.

Cued recall. Voor cued recall van de gesproken tekst was er verschil voor geheugen tussen impliciete en expliciete beelden (zie Tabel 2). Dit was bij benadering significant ($t(19) = 1.29$, $p < .075$) voor de impliciete conditie ($M = 3.00$, $SD = 2.13$) en de expliciete conditie ($M = 1.89$, $SD = 1.69$) in het voordeel van de impliciete conditie. Dit komt niet overeen met de vierde hypothese die stelde dat als het geheugen werd gemeten met cued recall dit voor expliciete gewelddadige televisienieuwsbeelden beter zou zijn.

Figuur 2. De verschillen voor geheugen tussen impliciete en expliciete beelden.

Recognition. Voor recognition van de gesproken tekst was er eveneens verschil voor geheugen tussen impliciete en expliciete beelden (zie Tabel 2). De impliciete conditie ($M = 5.00$, $SD = 1.35$) viel hoger uit dan de expliciete conditie ($M = 3.44$, $SD = 1.5$). Dit verschil bleek significant ($t(19) = 2.49$, $p < .01$), maar komt niet overeen met de vierde hypothese die stelde dat als het geheugen werd gemeten met recognition dit voor expliciete gewelddadige televisienieuwsbeelden beter zou zijn.

Geheugen voor algemene zaken en details.

De vijfde hypothese bracht naar voren dat het geheugen voor details in de gesproken tekst in een nieuwsitem beter zou zijn voor impliciete gewelddadige televisienieuwsbeelden, vergeleken met expliciete gewelddadige televisienieuwsbeelden, gemeten met free recall, cued recall, en recognition. De gevonden resultaten van de scores hiervan staan in Tabel 3 weergegeven.

Free recall gesproken tekst. Voor free recall voor de gesproken tekst werd geen significant verschil gevonden voor het onthouden van details en algemene zaken. De resultaten staan weergegeven in Tabel 3.

Tabel 3

Gemiddelde Scores van de Geheugenmaten voor Gesproken Tekst

Geheugenmaat	Impliciet				Expliciet			
	Details		Hoofdzaken		Details		Hoofdzaken	
	<i>M</i>	<i>SD</i>	<i>M</i>	<i>SD</i>	<i>M</i>	<i>SD</i>	<i>M</i>	<i>SD</i>
Free recall gesproken tekst	.92	(1.31)	.17	(.39)	.33	(.71)	.22	(.44)
Cued recall gesproken tekst	1.92*	(1.44)	1.17	(1.03)	1.22	(1.20)	1.00	(1.22)
Recognition gesproken tekst	2.83**	(.84)	2.17*	(.71)	1.67	(1.32)	1.78	(.83)

* $p < .05$, ** $p < .01$, *** $p < .001$.

Cued recall gesproken tekst. Voor cued recall werden details voor de gesproken tekst significant beter onthouden ($t(19)=1.69$, $p < .05$) in de impliciete conditie ($M = 1.92$, $SD = 1.44$) dan in de expliciete conditie ($M = 1.22$, $SD = 1.20$). Dit komt overeen met de verwachting. Het gemiddelde voor de algemene zaken was iets hoger in de impliciete conditie ($M = 1.17$, $SD = 1.03$) vergeleken met de expliciete conditie ($M = 1.00$, $SD = 1.22$), maar dit was niet significant ($t(19) = 34$, $p < .125$). De resultaten staan weergegeven in Tabel 3.

Recognition gesproken tekst. Voor recognition van de gesproken tekst gaven de resultaten inderdaad een significant effect voor het beter onthouden van details ($t(19) = 2.48$, $p < .01$) in de impliciete conditie ($M = 2.83$, $SD = .83$) dan in de expliciete conditie ($M = 1.66$, $SD = 1.32$). In Tabel 3 staan de resultaten weergegeven.

Aanvullende Analyses

De aanvullende analyses betreffen waardering en persoonlijke kenmerken. Hoewel nog niet eerder aangegeven wordt ook recognition van algemene zaken meegenomen in de aanvullende analyses. De resultaten worden in deze sectie nader besproken.

Waardering.

Waardering werd gemeten met vragen gebaseerd items uit een overzicht van Heuvelman, Peeters en d'Haenens (1998). Daarnaast werden eigen vragen gesteld, waarvan een gebaseerd was op een onderzoek van Nader et al. (1993) met betrekking tot leed. De vragenlijst bestond in totaal uit dertien items (Bijlage D). Voorafgaand aan de analyse werd een aantal items omgeschaald (items 7, 8, 9 en 10). Verder werd een item (item 11) buiten de analyse gehouden. De reden hiervan is dat deze vraag inging op de persoonlijke achtergrond van de kijker. Voor deze 13 items is een totale waarderingsscore samengesteld. Dit werd gedaan door de gemiddelde scores op de items op te tellen. Voor de impliciete conditie lag de totale waardering iets lager ($M = 4.52$, $SD = .96$) dan voor de expliciete conditie ($M = 4.63$, $SD = .90$). Dit verschil was echter niet significant ($t(19) = -.26$, $p > .25$).

Ook zijn de scores van elke vraag afzonderlijk vergeleken voor de beide condities. De resultaten voor alle gemiddelde waarderingsscores voor de impliciete en de expliciete conditie staan weergegeven in Tabel 4. Twee items bleken een significant verschil ($t(19) = 1.67$, $p < .05$) op te leveren. In de expliciete conditie ($M = 5.33$, $SD = 2.40$) werd aangegeven dat men

liever minder geweld gezien dan in vergelijking met de impliciete conditie ($M = 6.75$, $SD = 1.48$). Hoe aantrekkelijk iemand de gesproken tekst vond liet ook een verschil zien ($t(19) = -1.34$, $p < .05$) tussen de impliciete en de expliciete conditie. De participanten in de expliciete conditie ($M = 6.22$, $SD = 1.64$) vonden de gesproken tekst minder aantrekkelijk, dan de participanten in de impliciete versie ($M = 5.25$, $SD = 1.66$).

Tabel 4

Gemiddelde Scores Waardering

Waarderingsvraag	Impliciet		Expliciet	
	<i>M</i>	<i>SD</i>	<i>M</i>	<i>SD</i>
Totaal	4.52	(.96)	4.63	(.90)
1 Interessant	4.00	(2.26)	3.89	(1.45)
2 Betrokken	7.58	(1.73)	7.67	(.71)
3 Belangrijk	4.67	(1.97)	4.67	(1.41)
4 Begrijpelijk	3.33	(1.97)	3.11	(2.09)
5 Geloofwaardig	2.42	(1.16)	2.89	(1.45)
6 Aandachttrekkend	3.42	(2.39)	2.67	(1.22)
7 Shockerend	4.92	(1.68)	4.44	(2.01)
8 Beangstigend	6.42	(1.68)	7.00	(1.50)
9 Erg wat is gezien	6.08	(2.23)	5.22	(2.22)
10 Liever minder geweld gezien	6.75	(1.48)	5.33*	(2.40)
11 Zelf al veel leed meegemaakt	6.33	(1.44)	5.78	(1.79)
12 Aantrekkelijkheid beelden	4.50	(2.20)	4.89	(1.76)
13 Aantrekkelijkheid gesproken tekst	5.52	(1.66)	6.22 *	(1.64)

* $p < .05$, ** $p < .01$, *** $p < .001$.

Persoonlijke kenmerken.

Aanvullend zijn de factoren leeftijd, geslacht, en de twee persoonskenmerken betreffende voorkeur van nieuwsuitzending en ook de kijktijd naar nieuws per week meegenomen (zie Tabel 5). Geen van de persoonskenmerken en nieuwsconsumptie toonde effect op emotie. Ook toonde de persoonskenmerken geen effect op geheugen.

Tabel 5

Gemiddelde Scores Kijkgedrag voor Uur Per Week en Verschillende Televisienieuwsuitzendingen

	Impliciet		Expliciet	
	<i>M</i>	<i>SD</i>	<i>M</i>	<i>SD</i>
Uur per week	4.16	(4.97)	4.33	(4.55)
Hart van Nederland	.25	(.45)	.06	(.17)
NOS Journaal	1.96	(2.03)	1.44	(2.11)
RTL Nieuws	.54	(.89)	.94	(1.51)
RTLZ	.00	(.00)	.11	(.33)

* $p < .05$, ** $p < .01$, *** $p < .001$.

Recognition algemene zaken.

Na de uitvoering van alle gewenste analyses is er nog een extra aanvullende analyse uitgevoerd. Dit is gedaan om de vijfde hypothese te complementeren. Voor het testen van de vijfde hypothese werden namelijk de vragen van het experimentele gedeelte van het nieuwsitem opgedeeld in details en algemene zaken. Dit werd gedaan om te na te gaan of details beter werden onthouden. Aanvullend is gekeken of er voor het onthouden van algemene zaken ook een verschil bestond tussen de condities. Het bleek dat ook voor de algemene zaken een significant verschil ($t(19) = 1.15$, $p < .05$) werd gevonden tussen de impliciete conditie ($M = 2.17$, $SD = .72$) en de expliciete conditie ($M = 1.78$, $SD = .84$). Niet alleen details, maar dus ook algemene zaken werden in de impliciete conditie beter onthouden.

Discussie & Conclusie

In dit onderzoek is nagegaan of er verschil bestaat in effect op emotie en geheugen tussen expliciete versus impliciete gewelddadige televisienieuwsbeelden. In de discussie worden de uitkomsten toegelicht. aanbevelingen worden vervolgens gegeven voor vervolgonderzoek. De conclusie onderstreept ter afsluiting de voordelen van vervanging van expliciete beelden door impliciete beelden.

Discussie

Er wordt nu besproken of resultaten hebben geresulteerd in wat werd verwacht. Emotie, geheugen, waardering en persoonlijke kenmerken worden in deze zelfde volgorde behandeld. Hier moet worden opgemerkt dat het om een exploratieve studie gaat met een beperkt aantal participanten. Voorzichtigheid is dus geboden bij de interpretatie van de gevonden resultaten.

Emotie.

Op basis van onderzoek (Lang et al., 1996; Reeves & Nass, 1996; Bucy & Bradley, 2004; Hillman et al., 2004; Bradley & Lang, 1994) werd verwacht dat verschil zou plaatsgevonden in emotionele impact tussen de impliciete versus de expliciete conditie. Dit werd gemeten met de SAM en werd door de resultaten bevestigd. Zoals voorspeld in de eerste hypothese was valence significant negatiever voor expliciete gewelddadige televisienieuwsbeelden. Voor de tweede hypothese was de grotere arousal voor expliciete gewelddadige televisienieuwsbeelden bij benadering significant groter. Voor de derde hypothese was de lagere dominance voor expliciete gewelddadige televisienieuwsbeelden bij benadering significant. De hypothesen over emotie werden door dit huidige onderzoek dus bevestigd, ofwel bij benadering bevestigd. Expliciete beelden resulteerden dus in een negatievere valence respons, grotere arousal en een verminderd gevoel van controle bij de kijker, zoals verwacht.

Geheugen.

De vierde hypothese stelde dat het geheugen voor de gesproken tekst beter zou zijn voor

expliciete dan voor de impliciete gewelddadige televisienieuwsbeelden. Het limited capacity model (Lang, 2000) werd gebruikt voor het opstellen van de hypothesen voor geheugen. Om dit te meten werden de drie genoemde geheugenmaten gebruikt. De gevonden resultaten waren tegen de verwachting in. Voor free recall werd geen verschil gevonden voor verschil in scores tussen de impliciete en expliciete conditie. De scores voor cued recall, en met name die van recognition, vielen juist in de impliciete conditie steeds hoger uit. Met uitzondering van de free recall maat, heeft het onderzoek (bij benadering) aangetoond dat het geheugen voor de gesproken tekst beter is in de impliciete conditie dan in de expliciete versie, in plaats van andersom.

Voor dit gevonden tegengestelde effect kunnen een aantal verklaringen worden gegeven. De eerste verklaring is dat in dit onderzoek werd aangenomen dat het zien van geweld, in plaats van het inbeelden van geweld, minder cognitief werk vereist. Hierdoor zou het onthouden van het onderwerp beter zijn voor de expliciete berichten. Dit kan, gezien de resultaten, een verkeerde aanname zijn geweest voor dit onderzoek. Een mogelijkheid is dat het onthouden in de impliciete conditie makkelijker kan gaan doordat er minder afleiding is door het geweld. Als expliciete beelden meer afleiden, dan kosten zij misschien juist meer, in plaats van minder cognitief werk. Expliciete beelden zorgen dus mogelijk voor meer afleiding. De tweede verklaring is dat te veel arousal cognitive overload veroorzaakt (Lang, 2000). Hier kan sprake van zijn geweest in de expliciete conditie: mogelijk riepen de gewelddadige beelden teveel arousal op, waardoor zij het onthouden van informatie belemmerden. Expliciete beelden zorgen dus mogelijk voor een te hoog arousal niveau. De derde mogelijke verklaring is dat door inbeelden alle gerelateerde informatie beter kan worden onthouden (Cooper et al., 2001). Volgens de Levels of Processing Theory (Craik & Lockhart, 1972) kan door meer interpretatie van de kijker kan een betere diepteverwerking (deep processing) ontstaan. Onder diepteverwerking worden begrippen verstaan als semantische of betekenisvolle verwerking. Dit heeft een positieve invloed op de duurzaamheid en sterkte van een geheugenspoor. Er is een betere verankering mogelijk in al bestaande associatieve netwerken. Ook ander onderzoek resulteerde in betere recall door diepte verwerking (Eysenck, 1974; Hyde & Jenkins, 1969). Expliciete beelden zorgen dus mogelijk voor een minder diepe verwerking. Samengevat kunnen expliciete beelden dus mogelijk voor meer afleiding, een te hoog arousal niveau en een minder diepe verwerking zorgen. Dit zou het negatieve effect op geheugen in de expliciete conditie kunnen verklaren.

De vijfde hypothese voorspelde dat het geheugen voor de gesproken tekst beter zou zijn voor details in een nieuwsitem voor impliciete gewelddadige televisienieuwsbeelden, in vergelijking met expliciete gewelddadige televisienieuwsbeelden, gemeten met de drie geheugenmaten. Deze voorspelling werd gedaan aan de hand van het limited capacity model (Lang, 2000) en onderzoek van Christianson (1992). Met uitzondering van de free recall maat, heeft het onderzoek inderdaad bevestigd dat details significant beter werden onthouden in de impliciete conditie. Opvallend is dat ook de aanvullende analyse voor recognition van algemene zaken een significant verschil gaf ten gunste van de impliciete versie.

Voor de bevinding dat recognition van algemene zaken beter was in de impliciete versie kunnen dezelfde verklaringen worden gegeven als voor de resultaten bij de vorige hypothese. Het zou kunnen zijn dat gewelddadige beelden afleiden, te veel arousal oproepen en/of minder diep verwerkt worden. Het kost daardoor mogelijk te veel cognitief werk ten koste kan gaan van geheugen voor ook algemene zaken.

Het model van Lang (2000) werd steeds als uitgangspunt gebruikt. Alleen voor het onthouden van de details waren de resultaten in overeenstemming met de verwachtingen. De uitkomsten waren niet overeenkomstig met de verwachtingen voor het onthouden van de gesproken tekst in het geheel en ook niet voor algemene zaken in vergelijking met details. Dit kan komen (a) door de 'verkeerde' eigen aanname voor het inbeelden van geweld meer cognitief werk is vereist, en (b) volgens het limited capacity model (Lang, 2000) heeft er mogelijk cognitive overload plaatsgevonden in de expliciete conditie waardoor de tegengestelde effecten hebben plaatsgevonden. Omdat het model dergelijke aannemelijke verklaringen biedt, heeft dit onderzoek steun gevonden voor dit model.

Wat betreft de free recall maat valt het op dat deze een keer een tendens tot significantie is gevonden en een keer geen significant resultaat oplevert, terwijl de andere maten wel (bij benadering) significante resultaten opleveren. Een verklaring hiervoor kan zijn dat bij het scoren van de antwoorden erg strikt gekeken naar deze naar deze antwoorden om de betrouwbaarheid te waarborgen. Misschien zijn er daardoor toch een enkele vragen niet goed gerekend die dat misschien wel waren.

Er is ook nog een andere verklaring te geven. Wat opvalt, is dat de scores oplopen per geheugenmaat. Als er wordt gekeken naar hoe informatie wordt verwerkt (Lang, 2000) dan zou het door de volgorde van verwerken kunnen worden veroorzaakt. Eerst wordt informatie geselecteerd, dan wordt daarvan een gedeelte opgeslagen, en opvolgend kan daarvan weer een gedeelte worden herinnerd. Doordat free recall afhankelijk is van de voorgaande encoding en storage processen, die waarschijnlijk met elkaar interacteren, kan het zo zijn dat daardoor de scores voor free recall eerder het laagst uit zullen vallen.

Waardering.

In het algemeen werden de beide expliciete en de impliciete versie niet verschillend gewaardeerd door de participanten in het onderzoek. Wel kwam naar voren dat participanten in de expliciete conditie liever minder geweld hadden gezien. Dit is begrijpelijk aangezien sommige gewelddadige beelden in het nieuws de kijker kan verontrusten met sommige beelden en bovendien sympathie opwekken voor het slachtoffer (Morrison, 1992; Shearer, 1991). Ook vonden de participanten in de expliciete conditie de gesproken tekst minder aantrekkelijk. Dit zou kunnen komen doordat de gesproken tekst overschaduw wordt door het geweld in beeld. Als het geweld prominenter aanwezig is, zoals in de expliciete versie, is de informatie van de tekst misschien meer naar de achtergrond geplaatst. In de impliciete conditie kan juist beter worden geconcentreerd op de tekstuele informatie en wordt daardoor mogelijk meer gewaardeerd in de impliciete conditie.

Persoonlijke kenmerken.

Geen van de persoonskenmerken en nieuwsconsumptie toonde effect op emotie of geheugen. De aangetoonde effecten lijken dus niet verklaarbaar door deze factoren.

Aanbevelingen

In dit onderzoek hebben alleen studenten geparticipeerd waardoor de generaliseerbaarheid van het onderzoek op het spel staat. Bovendien gaat het om een kleine exploratieve studie. De reden hiervan is omdat het een nieuw onderwerp betreft waarover

vrijwel niets bekend is in de wetenschappelijke literatuur. Daarom is ervoor gekozen een kleine studie uit te voeren om na te gaan of er inderdaad sterke aanwijzingen zijn voor verschillende effecten voor expliciete versus impliciete gewelddadige televisienieuwsbeelden. In een vervolgonderzoek is het wel aan te bevelen een grotere groep participanten te laten deelnemen. Het is dan mogelijk een meer heterogene groep te testen.

Hoewel in dit onderzoek geen verschil in effect is gevonden tussen mannen en vrouwen, levert dit in een onderzoek met een groter aantal participanten wellicht wel verschillende resultaten op voor impliciete versus expliciete gewelddadige televisienieuwsbeelden. Eerder onderzoek liet bijvoorbeeld zien dat vrouwen en ouderen ontvankelijker kunnen zijn voor emotion-eliciting beelden en blijken meer moeite te hebben met het vaak zien van geweld (Höijer, 1994). Ook het betrekken van ouderen kan daarom ook interessant voor toekomstig onderzoek.

In dit onderzoek werd geweld gedefinieerd als: fysiek geweld gericht tegen anderen, tegen hun wil. Omdat alleen fysiek geweld is gebruikt van wapenstukken voor dit onderzoek tegen anderen, zou het interessant kunnen zijn om ook onderzoek te doen naar effecten van andere vormen van gewelddadige beelden. Voorbeelden zijn vuurwapengeweld of fysiek geweld zonder wapen.

Conclusie

Het doel van dit onderzoek was om een antwoord te vinden op de vraag of het beter is om in gewelddadige televisienieuwsbeelden geweld te zien of in te beelden als er werd gekeken naar effect op emotie en geheugen. Uit dit onderzoek kan de conclusie worden getrokken dat impliciete beelden beter zijn als wordt gekeken naar effect op emotie en geheugen. De argumenten voor het gebruik van impliciete gewelddadige boven expliciete televisienieuwsbeelden zullen nu worden besproken.

Om te beginnen is gevonden dat impliciete beelden gunstiger kunnen zijn voor kennisverrijking. Vaak is televisienieuws een belangrijke informatiebron, maar het begrip en geheugen van televisienieuws blijkt vaak onvoldoende (Gunter, 1999). Hier kan mogelijk ook het gebruik van implicerende gewelddadige televisienieuwsbeelden uitkomst bieden, gezien de uitkomsten van de onderzoek.

Verder kan het goed zijn om rekening te houden met de mensen waarbij emotionele impact van gewelddadige beelden groter is. Vermindering van expliciete gewelddadige beelden zal slachtoffers van geweld tegemoet kunnen komen (Nader et al., 1993). Het gebruik van implicerende televisienieuwsbeelden kan dan uitkomst bieden.

Doorgaand, vond in Nederland vond een daling plaats in het gebruik van dramatische beelden, en dus ook gewelddadige beelden (Hendriks Vettehen et al., 2005). In andere landen vind er juist een groei plaats van gewelddadige beelden. Dergelijke trends in toename in het laten zien van geweld kunnen tegenstrijdig zijn met wat de kijker wil. De bevindingen in de aanvullende analyses over waardering lieten zien dat men in de expliciete versie aangaf liever minder geweld te willen zien. Ook daarom zouden impliciete beelden kunnen worden ingezet ter vervanging van de expliciete beelden, omdat zij tegemoet kunnen komen aan de wens van de kijker.

Voorgaande studies, die werden besproken in de inleiding en de paragraaf over effecten van gewelddadig nieuws, gaven diverse mogelijke negatieve gevolgen aan op affect, cognitie en gedrag op kijkers als gevolg van het zien van geweld. Deze gevolgen spreken voor zich om het gebruik van expliciete gewelddadige televisienieuwsbeelden te reduceren en vaker de implicerende gewelddadige televisienieuwsbeelden te gebruiken.

Op deze manier wordt bovendien rekening gehouden met de slachtoffers van geweld. Bovendien kan het ten goede komen van de kennisverrijking van de kijker. Ook voldoet het aan de wens van de kijker om minder geweld te zien. Verder kan het de gevonden negatieve gevolgen op affect cognitie en gedrag beperken. Gezien de verkregen resultaten voor emotie, geheugen en waardering, lijkt het eveneens beter om impliciete in plaats van expliciete gewelddadige televisienieuwsbeelden te tonen.

Zoals in de inleiding werd aangegeven zou de samenleving inderdaad gebaat kunnen zijn wanneer nieuwsredacties vaker impliciete beelden gebruiken. Het lijkt bijzonder van belang gewelddadige beelden in de media te reduceren. Dit onderzoek biedt voor televisienieuws in ieder geval een mogelijke oplossing: Gebruik impliciete gewelddadige televisienieuwsbeelden in plaats van expliciete gewelddadige televisienieuwsbeelden. De titel "Zien of Inbeelden?" is de vraag die in de titel werd gesteld. Het antwoord dat nu kan worden gegeven is; het inbeelden in plaats van zien van geweld.

Literatuur

- Anderson, C. A., Berkowitz, L., Donnerstein, E., Huesmann, L. R., Johnson, J. D., Linz, D., Malamuth, N. M., Wartella, E. (2003). The influence of media violence on youth. *Psychological Science in the Public Interest*, 4(3), 81-110.
- Baggaley, J. (1980). *Psychology of the TV Image*. Farnborough: Gower.
- Bandura, A. (2001). Social cognitive theory of mass communication. *Media Psychology*, 3, 265-299.
- Berkowitz, L. (1984). Some effects of thoughts on anti- and prosocial influences of media events: A cognitive-neoassociation analysis. *Psychological Bulletin*, 95, 410-427.
- Berkowitz, L., & Heimer, K. (1989). On the construction of the anger experience: Aversive events and negative priming in the formation of feelings. In L. Berkowitz (Ed.), *Advances in experimental social psychology* (Vol. 22, pp. 1-37). New York: Academic Press.
- Boot, R. (2000) Samenspel? Een onderzoek naar de relatie tussen waardering en herinnering van televisienieuws en de rol van affect en cognitie hierbij. Universiteit Twente, 1-140.
- Bower, G. (1981). Mood and memory. *American Psychologist*, 36, 129-148.
- Brosius, H. (1993). The effects of emotional pictures in television news. *Communication Research*, 20, 105-124.
- Bradley, M. M., Greenwald, M. K., Petry M. C. & Lang, P. J. (1992). Remembering pictures: Pleasure and arousal in memory, *Journal of Experimental Psychology*, 18, 379-390.
- Bradley, M., & Lang, P. (1994). Measuring emotion: the self-assessment manikin and the semantic differential. *Journal of behavioural therapy & experimental psychiatry*, 25 (1), 49-59.
- Bransford, J. D., & Johnson, M. K. (1972). Contextual prerequisites for understanding: Some investigations of comprehension and recall. *Journal of Verbal Learning and Verbal Behavior*, 11, 717-726.
- Bucy, E. P., & Bradley, S. D. (2004). Presidential expressions and viewer emotion: counterempathic responses to televised leader displays. *Social science information*, 43 (1), 59-94.
- Bushman, B. J., & Russell, G. (1990). Role of Cognitive-Emotional Mediators and Individual Differences in the Effects of Media Violence on Aggression. *Journal of Personality and Social Psychology* 58(1), 156-163.
- Bushman, B. J. (1998). Priming Effects of Media Violence on the Accessibility of Aggressive Constructs in Memory. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 24(5), 537-545.
- Christianson, S. (1992). *The handbook of emotion and memory: Research and theory*. Hillsdale, NJ: Erlbaum.
- Christianson, S., Goodman, J., & Loftus, E. F. (1992). Eyewitness memory for stressful events:

- Methodological quandaries and ethical dilemmas. In S. Christianson (Ed.), *The handbook of emotion and memory: Research and theory* (pp. 217-244). Hillsdale, NJ: Erlbaum.
- Cohen, L., Swift, S. (1993). A Public Health Approach to the Violence Epidemic in the United States. *Environment and Urbanization* (5), 50-66.
- Cook, P. J., & Laub J. H. (1998). The unprecedented epidemic in youth violence. *Crime and Justice*, 27-64.
- Cooper, G., Tindall-Ford, S., Chandler, P. & Sweller, J. (2001). Learning by imagining. *Journal of Experimental Psychology: Applied*, 7, 68-82.
- Craik, F.I.M., & Lockhart, R.S. (1972). Levels of processing. A framework for memory research. *Journal of Verbal Learning and Verbal Behaviour*, 11, 671-684.
- Cremedas M. E., Steele, C. A., Wenner, A. R. (1996) The influence of vivid vs. pallid presentations in television news on interest, recall and perception of newsworthiness.
- Cronström, J. (1994). *The depiction of violence and victims of violence in Swedish television newscasts: A Content analysis of the evening news on public service and private channels*. Paper presented at the International Conference on Violence in the Media, New York, October 3-4, 1994.
- Eysenck, M. W. (1974). Age differences in incidental learning. *Developmental Psychology*, 10, 936-941.
- Freedman, J.L., (1984). Effect of television violence on aggression. *Psychological Bulletin*, 96, 227-246.
- Freedman, J. L. (1986). Television and aggression: A rejoinder. *Psychological Bulletin*, 100, 372-378.
- Gerbner, G., Gross, L. Morgan, M., & Signorieli, N. (1980). The mainstreaming of America: Violence profile #11. *Journal of communication*, 30, 10-29.
- Giles, D. (2003). *Media Psychology*. Mahwah, New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates.
- Gilliam Jr., F. D., Iyengar S. (2000). Prime suspects: the influence of local television news on the viewing public. *American Journal of Political Science*, 44 (3), 560-573.
- Gleitman, H., Fridlund, A. J., & Reisberg, D. (1998). *Psychology*. New York: W. W. Norton & Company, Inc.
- Grabe, M. E., Zhou S., Lang A., & Bolls D. (2000). Packaging Television News: The Effects of Tabloid on Information Processing and Evaluative Responses. *Journal of Broadcasting & Electronic Media*, 44, 581-598.
- Grabe, M. E., Lang A., & Zhao, X. (2003). News content and form: Implications for memory and audience evaluations. *Communication Research*, 30 (4), 387-413.
- Grabe, M. E., Zhou, S., & Barnett, B. (1998). *Explication sensationalism: Content and the bells and whistles of form*. Paper gepresenteerd op de jaarlijkse bijeenkomst van de Association for Education in Journalism and Mass communication, Baltimore, MD.
- Graham, F. K. (1997). Afterward: Pre-attentive processing and passive and active attention. In P. J. Lang, R. F. Simons, & M. Balaban (Eds.) *Attention and orientating: Sensory and motivational processes* (pp. 417-452). Hillsdale, NJ: Erlbaum.
- Gunter, B. (1997). *Measuring bias on television*. Luton: University of Luton Press.
- Gunter, B. (1999). Television news and the audience in Europe: What has been happening and where should we go next? *Communications: European Journal of Communication Research*, 24(1), 5-37.
- Hendriks Vettehen, P. H., Nuijten, & K. Beentjes, J. (2005). News in an Age of Competition: The Case of Sensationalism in Dutch Television News, 1995-2001. *Journal of Broadcasting & Electronic Media*, 49(3), 282-295.
- Heurer, F., & Reisberg, D. (1992). Emotion, arousal, and memory for detail. In S. Christianson (Ed.), *The handbook of emotion and memory: Research and theory* (pp. 151-180). Hillsdale, NJ: Erlbaum.
- Heuvelman, A., Peeters, A. L. & d'Haenens, L. (1998). Appreciation and retention of televised information: Horse and carriage? Television news research: Recent European Approaches and Findings: an International Colloquium, Department of Communication, University of Nijmegen, The Netherlands, 22-24 October.
- Hillman, C., Rosengren, K., & Smith, D. (2004). Emotion and motivated behaviour: postural adjustments to affective picture viewing. *Biological Psychology*, 66, 51-62.
- Höijer, B. (1996). The Dilemmas of Documentary Violence in Television. *Nordicom Review*. 1-9
- Huesmann, L. R. (1986). Psychological processes promoting the relation between exposure to media violence and aggressive behavior by the viewer. *Journal of Social Issues*, 42, 125-139.
- Huesmann, L. R., Lagerspetz, K., Eron, L. D. (1984). Intervening variables in the TV violence-aggression relation: Evidence from two countries. *Developmental Psychology*, 20, 746-775.
- Hyde, T.S., & Jenkins, J.J. (1969). Differential effects of incidental tasks on the organization of recall of a list of highly associated words. *Journal of Experimental Psychology*, 82, 472-481.
- Jo, E., & Berkowitz, L. (1994). A priming effect analysis of media influence: An update. In Bryant J. & Zillmann D. (Eds.), *Media effects: Advances in theory and research* (pp. 43-60). Hillsdale, NJ: Lawrence Erlbaum Associates.
- Johnston, W. M., & Davey, G. C. L. (1997). The psychological impact of negative news bulletins: The Catastrophizing of personal worries. *British Journal of Psychology*, 88, 85-91.

- Klijn, M. E. (2003). Attention-getting and comprehension-raising attributes in visuals in Dutch and American, public and private television news about violence. *Journal of Broadcasting & Electronic Media*, 47, 124–144.
- Lang, A. (2000). The limited capacity model of mediated message processing. *Journal of Communication*, 46-66.
- Lang, A., Bolls, P., Potter, R., & Kawahara, K. (1999). The effects of production pacing and arousing content on the information processing of television messages. *Journal of Broadcasting and Electronic Media*, 43(4), 451-475.
- Lang, A., Dhillon, P., & Dong, Q. (1995). Arousal, emotion and memory for television messages. *Journal of Broadcasting and Electronic Media*. 38, 1-15.
- Lang, A., Geiger, S., Strickwerda, M., & Summer, J. (1993). The effects of related and unrelated cuts on viewers memory on television: A limited capacity theory of television viewing. *Communication Research*, 20, 4-29.
- Lang, A., Newhagen, J., & Reeves, B. (1996). Negative video as structure: Emotion, attention, capacity and memory. *Journal of Broadcasting and Electronic Media*, 40, 460-477.
- Lang, P. J., (1969). The mechanics of desensitisation and the laboratory study of human fear. In C.M. Franks (Ed.), *Assessment and status of the behavior therapies*. New York: McGraw Hill.
- Lang, P. J. (1979). A bio-informational theory of emotional imagery. *Psychophysiology*, 16, 495-512.
- Lang, P. J. (1995) The emotion probe: Studies of emotion and attention. *American Psychologist*, 50, 372–85.
- Maricio, A. M. & Gormey, B. (2001). Male perpetration of physical violence against female partner. *Journal of Interpersonal Violence*, 16(10), 1066-1081.
- McManis, M. H., Bradley, M. M., Berg, W. K., Cuthbert, B. N., & Lang, P. J. (2001). Emotional reactions in children: verbal, physiological, and behavioral responses to affective pictures. *Psychophysiology*, 38(2), 222–231.
- Miller, N. E. (1959). Liberalization of basic S-R concepts: Extensions to conflict behavior, motivation, and social learning.
- Morrison, D. (1992). *Television and the Gulf War*. London. John Libbey.
- Nader, K. O., Pynoos, R.S., Fairbanks, L.A., al-Ajeel M., & al Asfour A. (1993). A preliminary study of PTSD and grief among the children of Kuwait following the Gulf crisis. *British Journal of Clinical Psychology*. 32(4), 407-416.
- Newhagen J. E., & Reeves, B. (1992). The evening's bad news: effects of compelling negative television news images on memory. *Journal of Communication*, 42, 25-41
- Newhagen, J.E. (1998). TV news images that induce anger, fear, and disgust: Effects on approach-avoidance and memory. *Journal of Broadcasting and Electronic Media*, 42, 265-276.
- Nisbett, R., & Ross, L. (1980). *Human inference: Strategies and shortcomings of social judgment*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall.
- Ohman, A. (1997) As fast as the blink of an eye: Evolutionary preparedness for preattentive processing of threat. In P. J. Lang, R. F. Simons, & M. Balaban (Eds.), *Attention and orienting: Sensory and motivational processes* (pp. 165-184). Hillsdale, NJ: Erlbaum.
- Ortony, A., & Turner, T.J. 1990). What's basic about basic emotions? *Psychological Review*, 97, 315-331.
- Paik, H. & Comstock, G. (1944). The effects of television violence on antisocial behavior: A meta-analysis. *Communication Research*, 21, 516-546.
- Prent, A. (1971). *Waardering van cartoons, een empirische-psychologische studie*. Offset P. Hendriks: Eindhoven.
- Price, V., & Czilli, E. J. (1996). Modelling patterns of news recognition. *Journal of Communication*, 46, 55-78.
- Reeves, B. & Nass, C. (1996). *The media equation: How people treat computers, television, and new media like real people and places*. Cambridge, UK: Cambridge University Press.
- Reeves, B., Newhagen, J., Maibach, E., Basil, M., & Kurz, K. (1991). Negative and positive television messages: Effects of message type and message context on attention and memory. *American Behavioral Scientist*, 34, 679-694.
- Roediger, L. H., Capaldi, E. D., Paris, S. G., Polivy, J., Herman, C. P. (1996). *Psychologie: Een Inleiding*. Gent: Academia Press.
- Rule, B. G., Taylor, B. R., & Dobbs, A. R. (1987). Priming effects of heat on aggressive thoughts. *Social Cognition*, 5, 131-143.
- Russel, J. A., & Mehrabian, A. (1974). Evidence for a Three-Factor Theory of Emotions. *Journal of Research in Personality*, 11, 273-294.
- Schachter, S., & Singer, J. (1962). Cognitive, social and physiological determinants of emotional state. *Psychological Review*, 69, 379-399.
- Schraaf, L. van de (2007, januari 15). Fotomuseum toont beelden van twintig jaar crime scenes. *NRC Next*, p. A24.

- Shearer, A. (1991). *Survivors and the media*. Broadcasting Standards Council Research Monograph Series, 2. London. John Libbey.
- Taylor, S. E., & Thompson, S. C. (1982). Stalking the elusive vividness effect. *Psychological Review*, 89(2) 155–181.
- Thorson, E. & Friedstad, M. (1989). The effects of emotion on episodic memory for television commercials. In P. Cafferata & A. Tybout (Eds.), *Cognitive and affective responses to advertising* (pp. 305-325). Lexington, MA: D. C. Heath.
- Yuille, J. C., & Tollestrup, P. A. (1992). A model of diverse effects of emotion on eyewitness memory. In S. Christianson (Ed.), *The handbook of emotion and memory: Research and theory* (pp. 201-216). Hillsdale, NJ: Erlbaum.
- Zeichmeister, E. B., & Nyberg, S. E. (1982). *Human memory: An introduction to research and theory*. Monterey, CA: Brooks/Cole.

Beeldmateriaal

- Strengtholt Multimedia (Producent). (2005). *Beeld van Nederland uit het Polygoon en NOS Journaal 1976-1990* [DVD]. Naarden: VTC Media
- Strengtholt Multimedia (Producent). (2005). *Beeld van Nederland uit het Polygoon en NOS Journaal 1991-2000* [DVD]. Naarden: VTC Media
- Jeanne Beurkens (Producent). (2005). *50 Jaar NOS Journaal: Hoogte- en Dieptepunten uit het nieuws: Binnenland*. Bruna, Tijdsbeeld Media.

Bijlagen

- Bijlage A
 - Instructies SAM
- Bijlage B
 - Instructies
- Bijlage C
 - Vragenlijst I
- Bijlage D
 - Vragenlijst II
- Bijlage E
 - Vragenlijst III
- Bijlage F
 - Vragenlijst IV
- Bijlage G
 - Vragenlijst V
- Bijlage H
 - Vragenlijst VI
- Bijlage I
 - Audio Metrorellen in Amsterdam

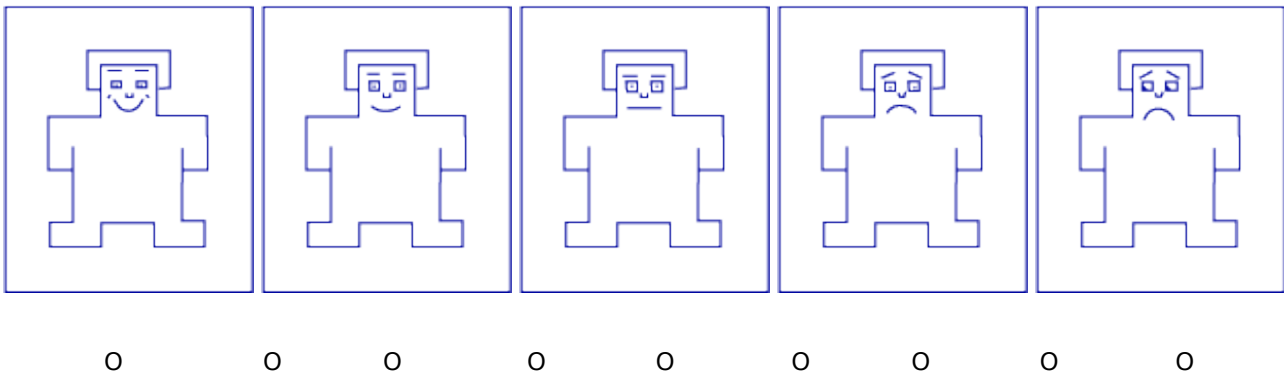
Bijlage A

Instructies SAM

Beste proefpersoon,

Allereerst wil ik jou een uitleg van de SAM geven alvorens te beginnen met de echte vragen. SAM is een visuele beoordelingsschaal, en meet emoties. Later zul je 3 sets van 5 figuren zien, elk gearrangeerd langs een continuüm. De SAM laat drie verschillende soorten gevoelens zien: Plezierig (happy, pleasant) versus Onplezierig (unhappy, unpleasant), Opgewonden (excited) versus Kalm (calm), en Beheerst worden (controlled) versus Beheersen (in-control). Deze worden nu eerst nader toegelicht.

In de onderstaande afbeelding zie je de eerste SAM-schaal. Dit is de **Plezierig-Onplezierig schaal** die van een lach naar een frons verloopt.

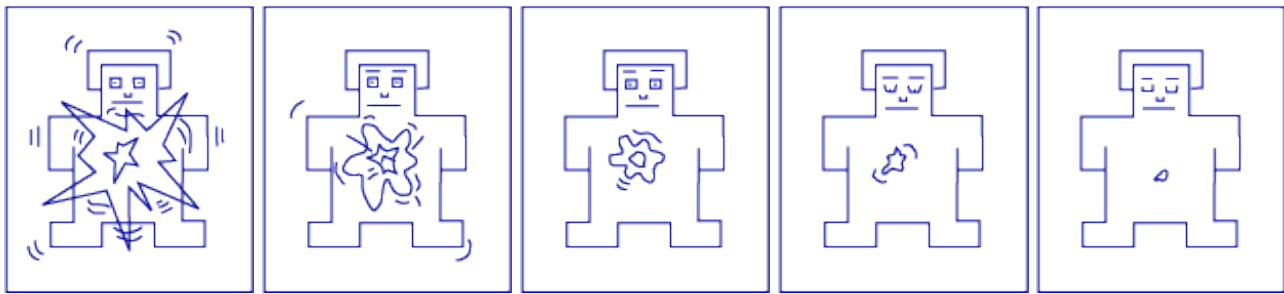

Het linker uiteinde van de Plezierig/Onplezierig-schaal geeft aan dat je je gelukkig, prettig, voldaan, tevreden en hoopvol voelt. Wanneer je je volledig plezierig voelt, geef je dit aan door het rondje onder de meest linkse figuur aan te klikken.

Het andere uiteinde van de Plezierig/Onplezierig-schaal geeft aan dat je je volledig ongelukkig, geërgerd, ontevreden, zwaarmoedig, wanhopig en verveeld voelt. Wanneer je je volledig onplezierig voelt, geef je dit aan door het rondje onder de meest rechtse figuur aan te klikken.

De figuren geven je ook de mogelijkheid om tussenliggende gevoelens van plezierig of onplezierig uit te drukken, door de rondjes onder elk van de andere figuren aan te klikken. Wanneer je je volledig neutraal voelt, dus noch plezierig noch onplezierig, klik dan de rondjes onder de middelste figuur aan. Als, volgens jouw beoordeling, jouw gevoel van plezierig of onplezierig tussen twee figuren in valt, klik dan het rondje aan die tussen de figuren in staat.

De tweede SAM-schaal van gevoelens is de **Opgewonden-Kalm schaal**.

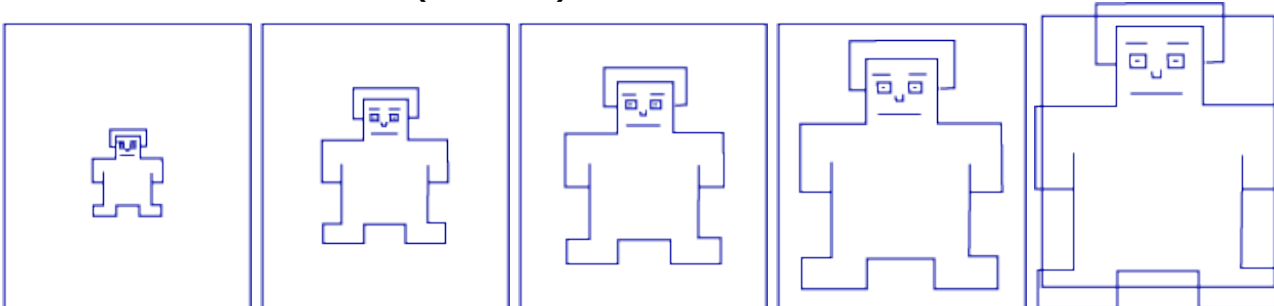
O O O O O O O O O

Het linker uiteinde van de Opgewonden/Kalm-schaal geeft aan dat je je gestimuleerd, opgewonden, zenuwachtig, klaarwakker en geprikkeld voelt. Wanneer je je volledig opgewonden voelt, geef je dit aan door de rondjes onder de meest linkse figuur aan te klikken.

Het andere uiteinde van de Opgewonden/Kalm-schaal geeft aan dat je je volledig relaxed, kalm, sloom, saai, slaperig en niet geprikkeld voelt. Wanneer je je volledig kalm voelt, geef je dit aan door het rondje onder de meest rechtse figuur aan te klikken. Net zoals bij de Vrolijk/Somber-schaal, kun je tussenliggende gevoelens uitdrukken met de rondjes die tussen de figuren liggen.

Wanneer je je noch opgewonden noch kalm voelt, klik dan het rondje onder de middelste figuur aan. En wanneer je meer nauwkeurig wilt aangeven hoe opgewonden of kalm je je voelt, klik dan de rondjes aan die tussen de figuren in staat.

De laatste SAM-schaal van gevoelens is **-Beheerst worden- (gedomineerd worden) vs. Beheersen schaal (domineren)**.

O O O O O O O O O

Het linker uiteinde van de Beheerst worden/Beheersen-schaal geeft aan dat je je volledig beheerst, beïnvloed, geïmponeerd, onderdanig en geleid voelt. Wanneer je voelde dat je volledig beheerst wordt, geef je dit aan door het rondje onder de meest linkse figuur aan te klikken.

Het rechter uiteinde van de Beheerst worden/Beheersen-schaal geeft aan dat je je volledig beheersend, invloedrijk, belangrijk, dominant en autonoom voelt. Wanneer je voelt dat je alles volledig beheerst, geef je dit aan door het rondje onder de meest rechtse figuur aan te klikken.

Wanneer je voelt dat je noch beheerst wordt, noch alles beheerst, klik dan het rondje onder de middelste figuur aan. Bedenk je dat je ook je gevoelens kan weergeven met een rondje tussen de twee schaaluiteinden. Ofwel je klikt een rondje onder een van de tussenliggende figuren aan, ofwel je klikt tussenliggende rondjes aan.

Bijlage B

Instructies

Vragen Tweede Nieuwsitem

Er volgen nu vragenlijsten behorende bij het tweede nieuwsitem dat je net hebt gezien over de metrorellen in Amsterdam. Ik wil jou daar graag wat vragen over stellen. De antwoorden die je geeft worden uiteraard vertrouwelijk behandeld. Alvast hartelijk dank voor je deelname!

Bijlage C

Vragenlijst I

Bijlage D

Vragenlijst II

Vragenlijst II

Er volgen nogmaals vragen over het tweede nieuwsitem over de metrorellen in Amsterdam. Op deze 9-puntsschaal kun je aankruisen in welke mate je het met de gegeven stelling eens bent. Het middelste rondje betekent "neutraal". De "uiterste waarden" van de schaal worden in tekst weergegeven en horen bij het betreffende buitenste rondje. Er is steeds één antwoord mogelijk. Er zijn geen goede of foute antwoorden, want het gaat om jouw mening en belevenis.

1. Vond je het een interessant nieuwsitem?

zeer interessant 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 zeer oninteressant

2. In welke mate voel je je persoonlijk betrokken bij de metrorellen in Amsterdam?

zeer betrokken 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 zeer onbetrokken

3. Hoe belangrijk vind je dit onderwerp?

zeer belangrijk 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 zeer onbelangrijk

4. Hoe begrijpelijk vond je dit nieuwsitem?

zeer begrijpelijk 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 zeer onbegrijpelijk

5. Hoe geloofwaardig kwam de gegeven informatie kwam op jou over?

zeer geloofwaardig 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 zeer ongeloofwaardig

6. Hoe aandachttrekkend vond je het nieuwsitem?

zeer aandachttrekkend 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 helemaal niet aandachttrekkend

7. Hoe shockerend vond je de getoonde beelden?

zeer shockerend 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 helemaal niet shockerend

8. Hoe beangstigend vond je het nieuwsitem?

zeer beangstigend 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 helemaal niet beangstigend

9. Hoe erg vond je wat je wat je hebt gezien?

zeer erg 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 helemaal niet erg

10. Had je liever minder geweld gezien?

veel liever 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 niet veel liever

11. Heb je zelf al veel leed meegemaakt?

zeer veel 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 helemaal niet veel

12. Hoe aantrekkelijk vond je de beelden?

zeer aantrekkelijk 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 helemaal niet aantrekkelijk

13. Hoe aantrekkelijk vond je de gesproken tekst?

zeer aantrekkelijk 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 helemaal niet aantrekkelijk

Bijlage E

Vragenlijst III

Bijlage F

Vragenlijst IV

Vragenlijst IV

Ook deze vragen gaan over het tweede nieuwsitem betreffende de metrorellen in Amsterdam.

1. Boven welk gebied bevonden zich de rookwolken vooral?

.....
.....

2. Wanneer waren rookwolken geen onbekend verschijnsel?

.....
.....

3. Van waar naar waar moet de nieuwe openbaarvervoersverbinding komen?

.....
.....

4. Wat is er met de door de bewoners verlaten huizen gebeurd?

.....
.....

5. Door wie moesten de huizen worden ontruimd?

.....
.....

6. Op welke datum vond er een grote confrontatie plaats?

.....
.....

7. Hoeveel panden werden er gesloopt?

.....
.....

8. Wat is er vaak met de deuren van deze huizen gedaan?

.....
.....

9. Waar verzamelden de betogers zich?

.....
.....

10. Waar moest de betoging gaan plaatsvinden?

.....
.....

11. Door wie werd de wijk afgegrensd?

.....
.....

12. Waarmee werden betogers tegengehouden en teruggedreven?

.....
.....

13. Hoeveel agenten werden ingezet?

.....
.....

14. Hoeveel agenten raakten gewond?

.....
.....

15. Hoeveel burgers raakten gewond?

.....
.....

16. Hoe lang duurden de gevechten?

.....
.....

Stop de ingevulde vragenlijst terug in de tweede envelop. Maak daarna de derde envelop open en ga verder met vragenlijst V en VI.

Bijlage G

Vragenlijst V

Vragenlijst V

Wederom gaan deze vragen over het tweede nieuwsitem betreffende de rellen in Amsterdam.

1. Boven welk gebied bevonden zich de rookwolken vooral?

- Binnenstad van Amsterdam Buitenwijk van Amsterdam
 Havengebied van Amsterdam Grens van Amsterdam

2. Wanneer waren rookwolken geen onbekend verschijnsel?

- Begin 1972 Begin 1973 Begin 1974 Begin 1975

3. Van waar naar waar moet de nieuwe openbaarvervoersverbinding komen?

- Stadionbuurt en Bijlmermeer Centraal station en Bijlmermeer
 Stadionbuurt en Betondorp Centraal Station en Betondorp

4. Wat is er met de door de bewoners verlaten huizen gebeurd?

- Gesloopt Gekraakt Verbrand Bekogeld

5. Door wie moesten de huizen worden ontruimd?

- Krakers Politie ME Tegenstanders

6. Op welke datum vond er een grote confrontatie plaats?

- 21 maart 1975 22 maart 1975 23 maart 1975 24 maart 1975

7. Hoeveel panden werden er gesloopt?

- 11 12 15 16

8. Wat is er vaak met de deuren van deze huizen gedaan?

- Op slot Weggehaald Gebarricadeerd Vernield

9. Waar verzamelden de betogers zich?

- Centraal Station De Dam Beurs van Berlage De Munttoren

10. Waar moest de betoging gaan plaatsvinden?

Stadionbuurt Betondorp Bijlmermeer Nieuwmarktbuurt

11. Door wie werd de wijk afgegrensd?

Krakers Politie ME Tegenstanders

12. Waarmee werden betogers tegengehouden en teruggedreven?

Alle middelen Alle geweld Alle inzet Alle kracht

13. Hoeveel agenten werden ingezet?

300 400 500 600

14. Hoeveel agenten raakten gewond?

11 12 15 16

15. Hoeveel burgers raakten gewond?

11 12 15 16

16. Hoe lang duurden de gevechten?

Halve dag Hele dag Hele dag en nacht Twee dagen

Bijlage H

Vragenlijst VI

Vragenlijst VI

Leeftijd :

Geslacht : 0 m 0 v

Hoeveel uur kijk je gemiddeld per week naar televisienieuws?

..... Uur per week

Hoeveel uur per week kijk je naar elk van de volgende nieuwsprogramma's?

Hart van Nederland	
NOS Journaal	
RTL Nieuws	
Anders, namelijk:	
.....
.....
.....
.....
.....

Stop de vragenlijsten V en VI in de derde envelop.

**Als iedereen klaar is kun je alle enveloppen met inhoud samengevoegd inleveren.
Het samenvoegen kan met de bijgevoegde paperclip.**

Hartelijk dank voor je deelname aan mijn onderzoek !!!

Debby Stufken

Als je nieuwsgierig bent naar de uitkomsten wil ik je dat natuurlijk graag laten weten. In dat geval kun je hieronder je mailadres achterlaten.

Bijlage I

Audio Metrorellen in Amsterdam

Audio Metrorellen in Amsterdam

Tekst Philip Freriks

50 Jaar NOS Journaal binnenlands nieuws

Niet Experimentele Gedeelte

Rookwolken boven de oude binnenstad van Amsterdam, vooral de Nieuwmarktbuurt. Geen onbekend verschijnsel begin 1975. Onder deze buurt moet een metroverbinding komen tussen het Centraal Station en de nieuwe wijk Bijlmermeer. En dat betekent veel sloop in deze eeuwenoude wijk, en verzet daartegen. Veel door de bewoners verlaten huizen zijn gekraakt en moeten nu eerst weer ontruimd worden door de politie. Op 24 maart 1975 is er een grote confrontatie als de eerste 11 panden daadwerkelijk worden ontruimd en gesloopt. Vaak zijn de deuren gebarricadeerd en gaat men via het dak naar binnen.

Experimentele Gedeelte

Op de Dam verzamelen zich de tegenstanders voor een betoging door de Nieuwmarktbuurt (hoofdzaak). Maar de wijk is afgegrensd door de Mobiele Eenheid. De betogers komen er niet in, en worden met inzet van alle middelen door de ME tegengehouden en teruggedreven.

Er zijn meer dan 600 agenten ingezet. 15 Van hen worden gewond en 12 burgers. Het gaat er hard aan toe. De gevechten duren de hele dag. Vanwege het brede verzet tegen deze ene lijn verdwijnen de plannen voor een groter metronet onder Amsterdam voor lange tijd in de gemeentelijke bureaula.

... = detail

... = algemene zaak